NAZWA ZADANIA:

III. ZAŁĄCZNIKI PROJEKTU ARCHITEKTONICZNO-BUDOWLANEGO (ZL)

PROJEKT BUDOWLANY WRAZ Z PROGRAMEM POSTĘPOWANIA KONSERWATORSKIEGO.

ODTWORZENIE SKLEPIENIA KOLEBKOWEGO W POMIESZCZENIU DAWNEJ KUCHNI KURNEJ, ARANŻACJA POMIESZCZEŃ KUCHNI KURNEJ, STUDNI, I KARCZMY, POZIOM 0 i 1, WRAZ Z KONIECZNĄ INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ NA ZAMKU OGRODZIENIECKIM W PODZAMCZU.

OBIEKT:	**ZAMEK OGRODZIENIECKI w PODZAMCZU** **Obiekt zabezpieczony w postaci trwałej ruiny**
KATEGORIA OBIEKTU:	**Kategoria obiektu VIII**
STADIUM:	**Załączniki projektu achitektoniczno-budowlanego (ZL)**
ZAWARTOŚĆ DOKUMENTACJI:	**1. BIOZ** **2. Załączniki PAB**
INWESTOR:	**Gmina Ogrodzieniec** **Plac Wolności 25** **42-440 Ogrodzieniec**
ADRES INWESTYCJI:	**Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu** **ul. Zamkowa, 42-440 Podzamcze** **Dz. nr ew. 1627/6, 1627/7 k.m. 8** **Jedn. ewid. 241606_5 Ogrodzieniec** **Obr. 0006 Podzamcze**

JEDNOSTKA PROJEKTOWA:

fb_architektura

FB Architektura Pracownia Projektowa Robert Filipek
42-400 Zawiercie, ul. Smuga 20, tel. 502 605 940.

ZESPÓŁ PROJEKTOWY :

Projektant
mgr inż. arch. Łukasz Prażuch
nr upr. 1/SLOKK/2012

Sprawdzający
mgr inż. arch. Maciej Krasodomski
nr upr. MPOIA/024/2009

Konstrukcja
inż. Tomasz Bober
nr upr. SLK/3234/POOK/10

Opracowanie
mgr inż. arch. Robert Filipek

Marzec 2026 r.

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

1. INFORMACJA BIOZ.

2. DOKUMENTY, ZAŁĄCZNIKI.

siedziba **42-400 Zawiercie, ul.Smuga 20,** tel. **502 605 940**
e-mail **fb_architektura@wp.pl**
NIP **649 187 02 96**, Regon **241200123**

1 . INFORMACJA BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA

1.KOLEJNOŚĆ WYKONYWANYCH ROBÓT
1.1. zagospodarowanie placu budowy
1.2. roboty budowlane
1.3. roboty wykończeniowe
1.4. maszyny i urządzenia techniczne użytkowane na placu budowy
2.INSTRUKTAŻ PRACOWNIKÓW PRZED PRZYSTĄPIENIEM DO REALIZACJI ROBÓT SZCZEGÓLNIE NIEBEZPIECZNYCH
- szkolenie pracowników w zakresie bhp,
- zasady postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia
- zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi przez wyznaczone w tym celu osoby
- zasady stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej oraz odzieży obuwia roboczego
3. MIEJSCE PRZECHOWYWANIA DOKUMENTACJI BUDOWY
Dokumentacje budowy należy przechowywać w pomieszczeniu kierownika budowy
4. PLAN ZAGOSPODAROWANIA PLACU BUDOWY
Plan zagospodarowania placu budowy należy przechowywać w pomieszczeniu kierownika budowy
5. KOLEJNOŚĆ WYKONYWANYCH ROBÓT
5.1. Zagospodarowanie placu budowy
Zagospodarowanie terenu budowy należy wykonać przed rozpoczęciem robót budowlanych, w zakresie:
a) ogrodzenia terenu,
b) wykonania dróg, wyjść i przejść dla pieszych,
c) doprowadzenia energii elektrycznej oraz wody
d) odprowadzenia ścieków,
e) urządzenia pomieszczeń higieniczno-sanitarnych i socjalnych,
f) zapewnienia oświetlenia naturalnego i sztucznego,
h) zapewnienia łączności telefonicznej,
i) urządzenia składowisk materiałów i wyrobów
Teren budowy należy ogrodzić przed osobami postronnymi. Wysokość ogrodzenia 1,8m. Należy wykonać oddzielne bramy dla ruchu pieszego oraz pojazdów mechanicznych i maszyn budowlanych. Szerokość ciągu pieszego jednokierunkowego wynosi 0,75 m.
Dla pojazdów używanych w trakcie wykonywania robót budowlanych należy wyznaczyć miejsca postojowe na terenie budowy.
Szerokość dróg komunikacyjnych na placu budowy dostosować do używanych środków transportowych.
Na drogach i ciągach nie wolno składować materiałów, sprzętu lub innych przedmiotów.
Drogi komunikacyjne dla wózków i taczek oraz pochylnie, po których dokonuje się ręcznego przenoszenia ciężarów nie powinny mieć spadków większych niż 10%.
Przejścia i strefy oświetlić i oznakować znakami ostrzegawczymi lub znakami zakazu.

Strefę niebezpieczną, w której istnieje zagrożenie spadania z wysokości przedmiotów, ogrodzić balustradami i oznakować w sposób uniemożliwiający dostęp osobom postronnym.
Strefa ta nie może wynosić mniej niż 1/10 wysokości, z której mogą spadać przedmioty, lecz nie mniej niż 6,0 m.
Przejścia, przejazdy i stanowiska pracy w strefie niebezpiecznej zabezpieczyć daszkami ochronnymi.
Daszki ochronne powinny znajdować się na wysokości nie mniejszej niż 2,4 m nad terenem w najniższym miejscu i być nachylone pod kątem 45 w kierunku źródła zagrożenia.
Używanie daszków ochronnych jako rusztowań lub miejsc składowania narzędzi, sprzętu, materiałów jest zabronione.
Roboty związane z podłączeniem, sprawdzaniem, konserwacją i naprawą instalacji i urządzeń elektrycznych mogą być wykonywane wyłącznie przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia.
Rozdzielnice budowlane prądu elektrycznego znajdujące się na terenie budowy zabezpieczyć przed dostępem osób nieupoważnionych.
Rozdzielnice powinny być usytuowane w odległości nie większej niż 50,0 m od odbiorników energii.
Okresowe kontrole stanu stacjonarnych urządzeń elektrycznych pod względem bezpieczeństwa należy przeprowadzać co najmniej jeden raz w miesiącu, natomiast kontrola stanu i oporności izolacji tych urządzeń, dwa razy w roku, a ponadto:
a) przed uruchomieniem urządzenia po dokonaniu zmian i napraw części elektrycznych i mechanicznych,
b) przed uruchomieniem urządzenia, jeżeli urządzenie było nieczynne przez ponad miesiąc,
c) przed uruchomieniem urządzenia po jego przemieszczeniu.
Zapewnić dostateczną ilość wody zdatnej do picia pracownikom zatrudnionym na budowie oraz do celów higieniczno-sanitarnych, gospodarczych i przeciwpożarowych.
Pracownikom zatrudnionym w warunkach szczególnie uciążliwych należy zapewnić: posiłki wydawane ze względów profilaktycznych, napoje, których rodzaj i temperatura powinny być dostosowane do warunków wykonywania pracy.
Napoje będą zapewnione pracownikom zatrudnionym:
- przy pracach na otwartej przestrzeni przy temperaturze otoczenia poniżej 10 C lub powyżej 25 C.
Zabrania się urządzania w jednym pomieszczeniu szatni i jadalni w przypadku, gdy na terenie budowy roboty budowlane wykonuje więcej niż 20 - pracujących. W takim przypadku, szafki na odzież powinny być dwudzielne, zapewniające możliwość przechowywania oddzielnie odzieży roboczej i własnej. W pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych mogą być stosowane ławki, jako miejsca siedzące, jeżeli są one trwale przytwierdzone do podłoża.
Na terenie budowy należy wyznaczyć, utwardzone i odwodnione miejsca do składania materiałów i wyrobów. Opieranie składowanych materiałów lub wyrobów o płoty, słupy napowietrznych linii elektroenergetycznych, konstrukcje wsporcze sieci trakcyjnej lub

ściany obiektu budowlanego jest zabronione. Wchodzenie i schodzenie ze stosu utworzonego ze składowanych materiałów lub wyrobów jest dopuszczalne przy użyciu drabiny lub schodów.

5.2. Roboty budowlane

Osoby przebywające na stanowiskach pracy, znajdujące się na wysokości co najmniej 1,0 m od poziomu podłogi lub ziemi, powinny być zabezpieczone balustradą przed upadkiem z wysokości.

Balustradami powinny być zabezpieczone:

- krawędzie stropów nie obudowanych ścianami zewnętrznymi,
- pozostawione otwory w ścianach (drzwiowe, balkonowe, szybów dźwigowych).

Otwory w stropach, na których prowadzone są prace lub, do których możliwy jest dostęp ludzi, należy zabezpieczyć przed możliwością wpadnięcia lub ogrodzić balustradą.

Przemieszczanie w poziomie stanowisko pracy powinno mieć zapewnione mocowanie końcówki linki bezpieczeństwa do pomocniczej liny ochronnej lub prowadnicy poziomej, zamocowanej na wysokości około 1,50 m wzdłuż zewnętrznej strony krawędzi przejścia.

Wytrzymałość i sposób zamocowania prowadnicy, powinny uwzględniać obciążenie dynamiczne spadającej osoby.

W przypadku, gdy zachodzi konieczność przemieszczenia stanowiska pracy w pionie, linka bezpieczeństwa szelek bezpieczeństwa powinna być zamocowana do prowadnicy pionowej za pomocą urządzenia samohamującego.

Długość linki bezpieczeństwa szelek bezpieczeństwa nie powinna być większa niż 1,50 m.

Amortyzatory spadania nie są wymagane, jeżeli linki asekuracyjne są mocowane do linek urządzeń samohamujących, ograniczających wystąpienie siły dynamicznej w momencie spadania, zwłaszcza aparatów bezpieczeństwa lub pasów bezwładnościowych.

Osoby korzystające z urządzeń krzesełkowych, drabin linowych lub ruchomych podestów roboczych powinny być dodatkowo zabezpieczone przed upadkiem z wysokości za pomocą prowadnicy pionowej, zamocowanej niezależnie od lin nośnych drabiny, krzesełka lub podestu.

5.3. Roboty wykończeniowe

Montaż rusztowań, ich eksploatacja i demontaż powinny być wykonane zgodnie z instrukcją producenta lub projektem indywidualnym.

Osoby zatrudnione, przy montażu i demontażu rusztowań oraz monterzy podestów roboczych powinien posiadać wymagane uprawnienia.

Osoby dokonujące montażu i demontażu rusztowań obowiązane są do stosowania urządzeń zabezpieczających przed upadkiem z wysokości.

Przed montażem i demontażem rusztowań należy wyznaczyć i wygrodzić strefę niebezpieczną.

Rusztowania i ruchome podesty robocze powinny być wykorzystywane zgodnie z przeznaczeniem.

Odbiór rusztowania dokonuje się wpisem do dziennika budowy lub w protokóle odbioru technicznego.

W przypadku rusztowań systemowych dopuszczalne jest umieszczenie poręczy ochronnej na wysokości 1,00 m.

Rusztowania z elementów metalowych powinny być uziemione i posiadać instalację piorunochronną.
Stosowanie siatek ochronnych nie zwalnia z obowiązku stosowania balustrad.
Roboty wykończeniowe wewnętrzne mogą być wykonywane z rusztowań składanych typu „Warszawa" (roboty tynkarskie, montażowe, instalacyjne) oraz drabin rozstawnych (roboty malarskie).
Montaż rusztowań, ich eksploatacja i demontaż powinny być wykonane zgodnie z instrukcją producenta.
Montaż i demontaż tego typu rusztowań może być przeprowadzony tylko i wyłącznie przez osoby odpowiednio przeszkolone w zakresie jego konstrukcji, montażu i demontażu.
Rusztowania tego typu powinny być wykorzystywane zgodnie z przeznaczeniem.
Dopuszcza się wykonywanie robót malarskich przy użyciu drabin rozstawnych tylko do wysokości nieprzekraczalnej 4,0 m od poziomu podłogi.
Drabiny należy zabezpieczyć przed poślizgiem i rozsunięciem się oraz zapewnić ich stabilność.
W pomieszczeniach, w których będą prowadzone roboty malarskie roztworami wodnymi, należy wyłączyć instalację elektryczną i stosować zasilanie, które nie będzie mogło spowodować zagrożenia prądem elektrycznym.
Przy ręcznej lub mechanicznej obróbce elementów kamiennych, pracownicy powinni używać środków ochrony indywidualnej, takich jak:
- gogle lub przyłbice ochronne,
- hełmy ochronne,
- rękawice wzmocnione skórą,
- obuwie z wkładkami stalowymi chroniącymi palce stóp.
Stanowiska pracy powinny umożliwić swobodę ruchu, niezbędną do wykonywania pracy.
5.4. Maszyny i urządzenia techniczne użytkowane na placu budowy
Maszyny i inne urządzenia techniczne oraz narzędzia zmechanizowane powinny być montowane, eksploatowane i obsługiwane zgodnie z instrukcją producenta oraz spełniać wymagania określone w przepisach dotyczących systemu oceny zgodności.
Maszyny i inne urządzenia techniczne, podlegające dozorowi technicznemu, mogą być używane na terenie budowy tylko wówczas, jeżeli wystawiono dokumenty uprawniające do ich eksploatacji.
Wykonawca, użytkujący maszyny i inne urządzenia techniczne, nie podlegające dozorowi technicznemu, powinien udostępnić organom kontroli dokumentację techniczno-ruchową lub instrukcję obsługi tych maszyn, urządzeń. Operatorzy lub maszyniści żurawi, maszyn budowlanych, kierowcy wózków i innych maszyn o napędzie silnikowym powinni posiadać wymagane kwalifikacje.
Stanowiska pracy operatorów maszyn lub innych urządzeń technicznych, które nie posiadają kabin, powinny być:
zadaszone i zabezpieczone przed spadającymi przedmiotami,
osłonięte w okresie zimowym.

6. INSTRUKTAŻ PRACOWNIKÓW PRZED PRZYSTĄPIENIEM DO REALIZACJI ROBÓT SZCZEGÓLNIE NIEBEZPIECZNYCH

Szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych, przeprowadza się jako:

-szkolenie wstępne,

- szkolenie okresowe.

Szkolenie wstępne na stanowisku pracy („Instruktaż stanowiskowy") powinien zapoznać pracowników z zagrożeniami występującymi na określonym stanowisku pracy, sposobami ochrony przed zagrożeniami, oraz metodami bezpiecznego wykonywania pracy na tym stanowisku.

Pracownicy przed przystąpieniem do pracy, powinni być zapoznani z ryzykiem zawodowym związanym z pracą na danym stanowisku pracy.

Fakt odbycia przez pracownika szkolenia wstępnego ogólnego, szkolenia wstępnego na stanowisku pracy oraz zapoznania z ryzykiem zawodowym, powinien być potwierdzony przez pracownika na piśmie oraz odnotowany w aktach osobowych pracownika.

Szkolenie wstępne podstawowe w zakresie bhp, powinny być przeprowadzone w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy od rozpoczęcia pracy na określonym stanowisku pracy.

Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach operatorów żurawi, maszyn budowlanych i innych maszyn o napędzie silnikowym powinni posiadać wymagane kwalifikacje.

Powyższy wymóg nie dotyczy betoniarek z silnikami elektrycznymi jednofazowymi oraz silnikami trójfazowymi o mocy do 1 KW.

Nie wolno dopuścić pracownika do pracy, do której wykonywania nie posiada wymaganych kwalifikacji lub potrzebnych umiejętności, a także dostatecznej znajomości przepisów oraz zasad bhp.

Bezpośredni nadzór nad bezpieczeństwem i higieną pracy na stanowiskach pracy sprawują kierownik robót oraz majster budowy, stosownie do zakresu obowiązków.

Osoba kierująca pracownikami jest obowiązana:

- organizować stanowiska pracy zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy,

- dbać o sprawność środków ochrony indywidualnej oraz ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem,

- organizować, przygotowywać i prowadzić prace, uwzględniając zabezpieczenie pracowników przed wypadkami przy pracy, chorobami zawodowymi i innymi chorobami związanymi z warunkami środowiska pracy,

- dbać o bezpieczny i higieniczny stan pomieszczeń pracy i wyposażenia technicznego, a także o sprawność środków ochrony zbiorowej i ich stosowania zgodnie z przeznaczeniem.

Na podstawie:

- oceny ryzyka zawodowego występującego przy wykonywaniu robót na danym stanowisku pracy

- wykazu prac szczególnie niebezpiecznych,

- określenia podstawowych wymagań bhp przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych,

- wykazu prac wykonywanych przez co najmniej dwie osoby,

- wykazu prac wymagających szczególnej sprawności psychofizycznej,
kierownik budowy powinien podjąć stosowne środki profilaktyczne mające na celu:
- zapewnienie organizacji pracy i stanowisk pracy w sposób zabezpieczający pracowników przed zagrożeniami wypadkowymi oraz oddziaływaniem czynników szkodliwych i uciążliwych,
- zapewnienie likwidacji zagrożeń dla zdrowia i życia pracowników głównie przez stosowanie technologii, materiałów i substancji nie powodujących takich zagrożeń.
W razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia pracowników osoba kierująca, pracownikami obowiązana jest do niezwłocznego wstrzymania prac i podjęcia działań w celu usunięcia tego zagrożenia.
Pracownicy zatrudnieni na budowie, powinni być wyposażeni w środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze, zgodnie z tabelą norm przydziału środków ochrony indywidualnej i tabelą opracowaną przez pracodawcę.
Środki ochrony indywidualnej w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa użytkowników tych środków powinny zapewniać wystarczającą ochronę przed występującymi zagrożeniami (np. upadek z wysokości, uszkodzenie głowy, twarzy, wzroku, słuchu).
Kierownik budowy zobowiązany jest informować pracowników o sposobach posługiwania się tymi środkami.

7. MIEJSCE PRZECHOWYWANIA DOKUMENTACJI BUDOWY

Dokumentacja budowy powinna znajdować się w biurze kierownika budowy, dotyczy to poniższych dokumentów:
- projekt budowlany
- projekty techniczne na wykonanie przyłączy i instalacji elektrycznej, wod.-kan., gazowej
- plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
- odpis pozwolenia na budowę;
- odpisy decyzji Dozoru Technicznego dopuszczających do użytkowania maszyny i urządzenia techniczne podlegające dozorowi technicznemu;
- dokumentacje techniczno-ruchowe oraz instrukcje obsługi maszyn i urządzeń technicznych użytkowanych na placu budowy;
- protokół z badania skuteczności ochrony przeciwporażeniowej instalacji elektrycznej oraz odbiorników użytkowanych na placu budowy;
- protokoły odbioru technicznego rusztowań rurowych lub ramowych na placu budowy;
- odpisy orzeczeń lekarskich dopuszczających pracowników do pracy na wysokości;
- odpisy zaświadczeń o odbytych przez pracowników zatrudnionych na stanowiskach robotniczych szkoleń wstępnych na stanowisku pracy w zakresie bhp;
- atesty na używane środki ochrony indywidualnej.
Powyższe dokumenty kierownik budowy obowiązany jest udostępnić właściwym organom kontrolnym.

8. PROJEKT ZAGOSPODAROWANIA PLACU BUDOWY

Przed przystąpieniem do realizacji należy wykonać projekt zagospodarowania placu budowy.
Przed przystąpieniem do realizacji należy wykonać projekt zagospodarowania placu budowy.

BADANIA ARCHITEKTONICZNE ZAMKU W OGRODZIEŃCU

w zakresie pomieszczenia dawnej kuchni w trakcie północnym

ZAMAWIAJACY:

„Zamek” Sp. z o.o.

42-440 Ogrodzieniec, ul. Kościuszki 66

WYKONAWCA:

Konserwacja Zabytkowej Architektury

dr arch. Bronisław Mzyk

42-605 Tarnowskie Góry, ul. Zwycięstwa 35

Kierownik prac badawczych - dr arch. Bronisław Mzyk

Członkowie zespołu:

Milena Mzyk-Makosz – konserwator dzieł sztuki

Dariusz Makosz – konserwator dzieł sztuki

Robert Filipek - architekt.

czerwiec 2020

SPIS TREŚCI

KARTA TYTUŁOWA 3

CZĘŚĆ OPISOWA 4

PRZEDMIOT I CEL OPRACOWANIA 4
OCHRONA PRAWNA 4
OPIS OBIEKTU 4
MATERIAŁ I TECHNIKA WYKONANIA 6
STAN ZACHOWANIA 6
HISTORIA I FAZY BUDOWY ZAMKU 7
IKONOGRAFIA 9
ŹRÓDŁA HISTORYCZNE 10
STAN BADAŃ 11
LITERATURA I ŹRÓDŁA PRZEDMIOTU 12
BADANIA ARCHITEKTONICZNE 15
PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ 19
WNIOSKI 22
ZALECENIA KONSERWATORSKIE 22

ILUSTRACJE ARCHIWALNE 24

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA 35

DOKUMENTACJA RYSUNKOWA 70

RYS NR 1. RZUT, SKALA 1:50 71
RYS. NR 2. WIDOK ŚCIANY PÓŁNOCNEJ I WSCHODNIEJ, SKALA 1:50 72
RYS. NR 3. WIDOK ŚCIANY POŁUDNIOWEJ I ZACHODNIEJ, SKALA 1:50 73

KARTA TYTUŁOWA

Identyfikacja obiektu: Zamek w Ogrodzieńcu (ruina), pochodzący z XIV-XVI w. - w zakresie dawnej kuchni „kurnej" w trakcie północnym zamku.

Dane dotyczące prac badawczo-poszukiwawczych:

Zleceniodawca prac: „ZAMEK" Sp. z o.o., ul. Kościuszki 66, 42-440 Ogrodzieniec.

Właściciel obiektu: Gmina Ogrodzieniec.

Wykonawca badań: Konserwacja Zabytkowej Architektury dr arch. Bronisław Mzyk, 42-605 Tarnowskie Góry, ul. Zwycięstwa 35.

Kierownik prac badawczych - dr arch. Bronisław Mzyk.

Członkowie zespołu:
Milena Mzyk-Makosz – konserwator dzieł sztuki
Dariusz Makosz – konserwator dzieł sztuki
Robert Filipek - architekt.

Dane dotyczące dokumentacji

Opisowa: 22 strony.
Fotograficzna: 34 strony wydruków fotografii; 10 stron wydruków ilustracji archiwalnych.
Rysunkowa: 3 rysunki.

Krótki opis wyników prac badawczo-poszukiwawczych: badania przeprowadzono na podstawie makroskopowej oceny wizualnej oraz analizy pomiarowej pomieszczenia. Dokonano oceny materiałowej, wątków murów oraz ustalono ich stratygrafię, co umożliwiło określenie zakresu występowania pierwotnej substancji murowej sklepienia oraz nakreślenie jego przebiegu.

Czas trwania prac: czerwiec 2020 r.

Opracowanie: Milena Mzyk-Makosz

Dariusz Makosz

Robert Filipek.

Tarnowskie Góry, czerwiec 2020 r.

CZĘŚĆ OPISOWA

Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania są badania architektoniczne na Zamku w Ogrodzieńcu, których zakres obejmuje pomieszczenie dawnej kuchni „kurnej" w trakcie północnym zamku.

Celem prac jest określenie zakresu występowania pierwotnej substancji murowej sklepienia oraz nakreślenie jego przebiegu.

Ochrona prawna

Zamek w Ogrodzieńcu (ruina), pochodzący z XIV-XVI został wpisany do rejestru zabytków pod numerem 771/6, na podstawie decyzji z dnia 17 czerwca 1967 r.

Założenie zamkowe znajduje się na terenach przyrodniczo chronionych, tj. w obszarze Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd utworzonego Rozporządzeniem Wojewody Śląskiego nr 18/06 z dnia 18 kwietnia 2006 r.

Opis obiektu

Zamek Ogrodzieniec położony jest we wsi Podzamcze, w Gminie Ogrodzieniec, w powiecie zawierciańskim, w województwie śląskim. Obiekt wzniesiono na północnym stoku najwyższego wzniesienia Jury Krakowsko-Częstochowskiej - Górze Janowskiego (Zamkowej) i wkomponowano w dwa masywy skalne.

Będące obecnie w stanie ruiny założenie składa się z zamku zasadniczego, zwanego górnym oraz otoczonego murem przedzamcza, określanego zamkiem dolnym. Zamek górny założony został na nieregularnym planie, utworzonym z czterech skrzydeł zgrupowanych wokół sześciobocznego dziedzińca. Wjazd na dziedziniec, którego powierzchnia terenu opada w kierunku północno-zachodnim, prowadzi przez basztę bramną, ulokowaną w narożniku

pomiędzy skrzydłem południowym i wschodnim, poprzedzoną fosą z mostem zwodzonym. Założenie dostosowano do układu sytuacji terenowej oraz kolejnych faz rozbudowy.

Skrzydło północno-wschodnie (umownie określane jako wschodnie) stanowiła usytuowana na skale budowla o jednotraktowym układzie trzech niewielkich pomieszczeń: dwóch izb i łączącej je sieni, przekrytych niezachowanymi sklepieniami kolebkowymi. Gmach był w przeszłości prawdopodobnie dwu- lub trzykondygnacyjny, a w jego przyziemiu zachowały się tzw. sklepiki hajduckie.

Skrzydło północno-zachodnie (określane umownie jako północne) stanowił gmach na planie nieregularnego, głębokiego czworoboku, usytuowanego pomiędzy skałami. W piwnicach zachowane sklepione kolebkowo cztery komory piwniczne (o charakterze obronno-magazynowym), dostępne poprzez dwoje zejść z dziedzińca głównego. Kondygnację przyziemia zajmowała obszerna kuchnia oraz zespół czterech pomieszczeń usługowych, w przeszłości sklepione. Niska kondygnacja pierwszego piętra mieściła dwie izby, mieszczące prawdopodobnie sypialnie służby. Wysoka kondygnacja drugiego piętra przeznaczona była na dwie duże izby stołowe. Ostatnią kondygnację zajmowało poddasze.

Skrzydło zachodnie zbudowane jest jako wąski, jednotraktowy ciąg pomieszczeń. W przyziemiu ciąg małych pomieszczeń gospodarczych wykutych w skale oraz ślady po schodach na wyższe kondygnacje oraz do izb skrzydła północnego. Kolejna kondygnacja usytuowana była na wysokości odpowiadającej *piano nobile* skrzydła północnego. W jej skład wchodzą pozostałości pokoju sypialnego z sekretem oraz dawnej biblioteki.

Skrzydło południowe stanowi usytuowany na wysokiej skale trzykondygnacyjny, gmach, przy którym dostawiono trzy baszty. W skrzydle tym znajdują się dwie, wydrążone w skale, piwnice przeznaczone na magazyny, a kondygnacja pierwszego piętra mieści sklepione pomieszczenia lamusów, spiżarni, młynka i prochowni. Na drugim piętrze pozostałości reprezentacyjnych pomieszczeń *piano nobile*, w tym dwóch izb stołowych z sienią, pomieszczeń usługowych i skarbca. Powyżej relikty piętra trzeciego, przeznaczonego dla służby.

Od południa do zamku górnego przylegają budynki obronne: jednokondygnacyjny *beluard* wkomponowany w skalny cypel oraz kilkukondygnacyjna Kurza Stopa.

Przedzamcze wydzielone jest murami i ostańcami skalnymi.

Materiał i technika wykonania

Ściany zamku zostały wzniesione z ciosów kamienia wapiennego oraz dolomitu, z wykorzystaniem naturalnych wypiętrzeń skalnych, a w niewielkich fragmentach także z cegły. Wiązania murów pseudowarstwowe, wykonane jako *opus emplectum* na zaprawie wapiennej.

Detal architektoniczny z obrabianych bloków kamiennych, częściowo polichromowany.

Na podstawie przeprowadzonych badań architektonicznych przyjmuje się, że elewacje zewnętrzne pokryte były tynkiem malowanym w kolorze czerwonym, zaś od strony dziedzińca pozostawały w kolorystyce beżowej.

Stan zachowania

Substancja murowa pomieszczenia dawnej kuchni jest w złym stanie technicznym. Konstrukcje murów ze znacznym zakresem ubytków oraz różnofazowych uzupełnień. Sklepienie kolebkowe zachowane w części wezgłowia, ze znacznym zakresem wtórnych przemurowań i uzupełnień.

Materiał murowy - kamień wapienny, w złym stanie zachowania, niezależnie od okresu wbudowania. Obserwuje się spękania i dezintegrację, powodującą „wypadanie" znacznych powierzchni lica muru i degradację wątków.

Historia i fazy budowy zamku

Położony na granicy między Małopolską a Śląskiem Ogrodzieniec już w XII - XIII w. stanowił osadę obronną. Zakłada się, że po zniszczeniu w pożarze drewnianego grodu obronnego na nieodległej Górze Birów wzniesiony został w miejscu obecnych reliktów zamku górnego drewniany gródek z czatownią na skale wschodniej. Pierwszymi znanymi właścicielami zamku byli Włodkowie herbu Sulima.

W XV wieku ród Sulimczyków wzniósł usytuowaną na skale, murowaną budowlę na skale wschodniej, z której zachowała się dolna kondygnacja. W podobnym czasie na skale południowej powstał budynek mieszkalny. Do pierwszej ćwierci XVI wieku część południową powiększono o partię południową, mur z basztą południową oraz nieznaną formą obronną w miejscu obecnej Baszty Kredencarskiej. Z zabudowy średniowiecznej tego skrzydła zachowały się dolne kondygnacje wieży południowej, a także fragmenty murów i sklepień skrzydła oraz bramy.

W roku 1523 dobra wraz z zamkiem przechodzą w posiadanie rodziny Bonerów, patrycjuszy i bankierów krakowskich. Z działalnością tego rodu wiąże się najważniejszy i najbardziej interesujący okres w dziejach zamku w Ogrodzieńcu, w którym średniowieczna warownia została przekształcona w rezydencję rodową, aspirującą do porównań z Wawelem, a zarazem nowożytną fortyfikację.

Pierwsza faza rozbudowy wczesnorenesansowej została przeprowadzona w latach 1533-1547 z inicjatywy Seweryna Bonera. Średniowieczną warownię przebudowano na renesansową rezydencję: wzniesiono skrzydło północne, rozbudowano skrzydło południowe wraz z basztą południową, wybudowano Basztę Kredencarską oraz basztę bramną. Budowle tej fazy zachowane są dość dobrze, jedynie bez stropów i dachów.

Druga faza rozbudowy renesansowej została przeprowadzona przez Stanisława Bonera w latach 1550-1560. Główny dziedziniec zamku górnego zamknięto budową skrzydła zachodniego, zaś w przyziemiu wybudowano zabudowania magazynowe, tzw. sklepiki

hajduckie. Umocniono zamek od strony południowej, wznosząc budynek Kurzej Stopy oraz mur południowy, zamykający dziedziniec gospodarczy.

Prawdopodobnie w latach 1561—1576 Mikołaj Ligęza umocnił zamek, wznosząc od strony południowej narożny bastion - *beluard* i fosę, a także rozbudowując system murów obronnych.

Kolejna faza rozbudowy nastąpiła dopiero w latach 1649-1655 z inicjatywy Andrzeja Firleja i miała już charakter barokowy. Wzniesiono wówczas m.in. salę marmurową nad *beluardem*, a wnętrzom nadano nowy wystrój.

W 1655 r. zamek uległ częściowemu zniszczeniu w wyniku najazdu wojsk szwedzkich. Po 1669 r. z inicjatywy kolejnego właściciela, Stanisława Warszyckiego, obiekt odbudowano, nadmurowując mur południowy wraz z gankiem obronnym przy dziedzińcu gospodarczym oraz mur południowy przedzamcza, ponadto wyremontowano pomieszczenia przyziemia skrzydła południowego, przebudowano zejście do piwnic w skrzydle północnym oraz wzniesiono przybudówki skrzydła północnego i wschodniego od strony dziedzińca. W tym czasie wyodrębniono także teren przedzamcza murem obronnym.

W 1702 r. założenie uległo kolejnym zniszczeniom wskutek najazdu wojsk szwedzkich; zamek został ograbiony i podpalony. Od tego czasu powoli zamieniał się w ruinę i źródło budulca dla okolicznych inwestycji. Z początkiem XIX wieku całkowicie zaprzestano użytkowania założenia. Procesy zniszczenia przybrały na sile po uszkodzeniach wskutek ostrzału artyleryjskiego z początkiem I wojny światowej.

Po zakończeniu II wojny światowej majątek znacjonalizowano. Dewastację zahamowało przeprowadzenie w latach 1949-1951 pierwszych prac zabezpieczających oraz częściowe odgruzowanie. Dalsze istotne działania konserwatorskie i badawcze miały miejsce w latach 60-tych i 70-tych XX wieku. W ich wyniku zabezpieczono pozostałości zamku w formie trwałej ruiny i wykonano infrastrukturę ścieżki turystycznej.

Ikonografia

Najstarsze źródła ikonograficzne ilustrujące skrzydło północne zamku pochodzą z początku XX w. i związane są z działalnością Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, założonego w roku 1906, którego zamek stał się symbolem. Na fotografii z roku ok. 1907 widoczna jest (Il. nr 1) elewacja północna obiektu, w tym stan zachowania otworów okiennych tego skrzydła[1].

Z tego samego okresu pochodzi ilustracja A. Szyszko-Bohusza, który w książce „Trzy nasze zamki: Czersk. Chęciny. Ogrodzieniec" z roku 1909 przedstawił m.in. widok zamku od strony północno-zachodniej (Il. nr 2) [2].

Podobne ujęcie oraz stan przedstawia fotografia K. Kłosa z roku 1914, pochodząca ze zbiorów Towarzystwo Opieki Nad Zabytkami Przeszłości[3]. Tenże autor wykonał również zdjęcie z przestrzeni dawnej kuchni z widokiem na zagruzowany dziedziniec zamkowy (Il. nr 3)[4]. Czytelne są na nim zachowane górne partie południowego muru pomieszczenia, jednak powyżej łęku otworu okiennego.

Precyzyjniejsza analiza stanu zachowania elewacji muru północnego jest możliwa w oparciu o fotografię autorstwa H. Poddębskiego (Il. nr 4), wykonaną przed rokiem 1939, pochodzącą ze zbiorów Mieczysława Orłowicza[5].

Kolejne przedstawienia naroża północno-zachodniego skrzydła północnego pochodzą z lat 1949-1950. Stanowią one dokumentację prac zabezpieczających, prowadzonych pod kierunkiem J. Jamroza[6], ilustrując obszar prowadzenia tychże prac, tzn. murów obu ścian na wysokości trzeciej kondygnacji (Il. nr 5-7).

---

[1] *https://www.fotopolska.eu/Zamek_Ogrodzieniec_Podzamcze?f=561648-foto*
[2] *https://polona.pl/item/trzy-nasze-zamki-czersk-checiny-ogrodzieniec,Njc4NzAwNjM/7/#info:metadata*
[3] *https://www.fotopolska.eu/1134969,foto.html?galeria_zdjec&p=16&zrodlo=2019*
[4] *https://www.fotopolska.eu/2019,zrodlo.html?galeria_zdjec&p=16&f=1134977-foto*
[5] *https://polona.pl/item/ogrodzieniec-ruiny-zamku,NjY5MjI1MDE/0/#info:metadata*
[6] *Jamroz J., Sprawozdanie z robót zabezpieczających przeprowadzonych w zamku w Ogrodzieńcu w czasie od 15 IX do 30 XI 49, PKZ Kraków, Archiwum Urzędu Miasta Krakowa, Wydziału Ochrony Zabytków, inw. 192/bo/79;*

Przestrzeń pomieszczenia dawnej kuchni ujęta została w dokumentacji fotograficznej w karcie ewidencyjnej zabytku, opracowanej w 1964 r. przez J. Gadomskiego, A. Olszewskiego oraz A. Małkiewicza. Ujęcie przedstawia ściany północną i wschodnią oraz odgruzowaną pachę sklepienia piwnicznego pod kuchnią (Il. nr 8).

Źródła historyczne

Archiwalne opisy zamku zawarte zostały w inwentarzach spisanych w latach 1655 oraz 1699[7]. Oba opisy dokumentują zły stan zamku, zniszczonego przez wojska szwedzkie. Na podstawie opisów funkcji pomieszczeń i ich wyposażenia dokonana została identyfikacja m.in. lokalizacji zespołu pomieszczeń gospodarczych w skrzydle północnym, którą naniesiono na inwentaryzację ruin[8].

Opis ruin zamku wraz z ujęciem historycznym został zawarty w książce R. Hubickiego „Opis trzech zamków w bliskości Krakowa w okręgu pileckim”[9], wydanej w roku 1858, w której autor odwołuje się do swojej wizyty na zamku z lat 20-tych XIX wieku.

Pierwszą monografią zamku była wydana w roku 1913 książka autorstwa M. Poleskiego „Zamek Ogrodzieniecki na tle najbliższej okolicy, jego przeszłość i stan obecny” [10].

Jamroz J., Zamek w Ogrodzieńcu. Wczesnorenesansowa rezydencja Bonerów, „Folia Historiae Artium“, 1982, t. XVIII, s. 109.

[7] Acta Poloniae Historica T. 1 (1958), Inwentarze dóbr ziemskich województwa krakowskiego, 1576-1700, oprac. A. Przyboś, Warszawa, 1958.

[8] Górski U. J., Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu, Sosnowiec 199, s. 88-99.

[9] Hubicki R., Opis trzech zamków w bliskości Krakowa w okręgu pileckim, Kraków 1958, s. 19-22; https://polona.pl/item/opis-trzech-zamkow-w-bliskosci-krakowa-w-okregu-pileckim,OTY3MDUxNjM/27/#item

[10] Poleski M., Zamek Ogrodzieniecki na tle najbliższej okolicy, jego przeszłość i stan obecny, Warszawa 1913, s. 72-80; https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/50603/edition/47112/content

Stan badań

Autorem pierwszego rozpoznania badawczego zamku w Ogrodzieńcu jest A. Szyszko-Bohusz, który w książce[11] „Trzy nasze zamki: Czersk. Chęciny. Ogrodzieniec" z roku 1909 przedstawił szczegółowy plan ruin oraz opis funkcjonalny poszczególnych części obiektu[12].

Wraz odgruzowywaniem i zabezpieczaniem obiektu w pierwszych latach powojennych inwentaryzację prac oraz odsłanianych elementów prowadził J. Jamróz.

Zamek w Ogrodzieńcu wymieniony został w publikacji katalogowej „Zabytki sztuki w Polsce" pod redakcją J. Szablowskiego, wydanej przez Państwowy Instytut Sztuki w roku 1953[13].

Inwentaryzację zamku wykonał w 1956 roku A. Basista z Politechniki Krakowskiej, który również opracował wraz z T. Holcerową i A. Kurzątkowską materiały historyczne dotyczące obiektu.

Dla zamku w Ogrodzieńcu zostały opracowane dwie karty ewidencyjne zabytku: pierwsza z nich została wypełniona w roku 1959 przez A. Jaśkiewicza, druga w 1964 przez J. Gadomskiego, A. Oszewskiego i A. Małkiewicza.

Badania archeologiczno-architektoniczne zostały w latach 1964—1973 przez Zakład Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej pod kierunkiem dr. doc. A. Gruszeckiego. Opracowanie badań wykonano na pomiarze fotogrametrycznym wykonanym w Wojskowej Akademii Technicznej i na Politechnice Warszawskiej[14].

---

[11] Szyszko-Bohusz A., Trzy nasze zamki: Czersk. Chęciny. Ogrodzieniec, Kraków, 1909; https://polona.pl/item/trzy-nasze-zamki-czersk-checiny-ogrodzieniec,Njc4NzAwNjM/7/#info:metadata

[12] Nadmienić należy, iż autor wzmiankuje pozostałości zabudowań gospodarczych, znajdujących się ok. 200-300 m od zamku, w tym wielkiej sklepionej izby, z wejściem w stoku wzgórza, ponad którym widniały pozostałości komina, ustalając, że była to prawdopodobnie kuchnia zamkowa.

[13] Katalog zabytków sztuki w Polsce. T. 1: Województwo krakowskie. Pod red. J. Szablowskiego. Zeszyt 12 - "Powiat Olkuski" oprac. K. Kutrzebianka, Warszawa: Państwowy Instytut Sztuki 1953, s.15-17.

[14] Gruszecki A., Wstępne wyniki badań architektoniczno-historycznych zamku ogrodzienieckiego, „Ochrona Zabytków" 1977, nr 1-2, s. 31-44.

Opracowanie historii zamku do początków XVII w. zostało ujęte w dokumentacji T. Holcerowej i Z. Holcera z roku 1974, wykonanej na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach[15].

Porównawcze badania stylistyczne detalu architektonicznego zamku przeprowadził w latach 70-tych XX wieku J. Jamroz, odwołując się przy tym do ustaleń z pierwszej fazy powojennej konserwacji obiektu, która prowadzona była pod jego kierunkiem[16].

Prezentację zabytku na portalu zabytek.pl opracowała w roku 2014 A. Olczyk, z OT NID w Katowicach.

Literatura i źródła przedmiotu

Bibliografia

- Bogdanowski J., *Dawna linia obronna Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Problemy konserwacji i adaptacji dla turystyki*, „Ochrona Zabytków" 1964, nr 4.
- Gruszecki A., *Trwała ruina zamku w Ogrodzieńcu - próba adaptacji do polskich warunków angielskiej szkoły konserwacji ruin*, „Ochrona Zabytków" 1977, nr 1-2.
- Gruszecki A., *Wstępne wyniki badań architektoniczno-historycznych zamku ogrodzienieckiego*, „Ochrona Zabytków" 1977, nr 1-2.
- Gruszecki A., *Wyniki badań zamku w Ogrodzieńcu w latach 1964-1965*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki" 1966, z. 3.
- Górski U. J., Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu, Sosnowiec 1995.
- Jamroz J., *Zamek w Ogrodzieńcu. Wczesnorenesansowa rezydencja Bonerów*, „Folia Historiae Artium", 1982, t. XVIII, s. 105-125.

[15] *Holcer Z., Holcerowa T., Zamek w Ogrodzieńcu. Dane historyczne opracowane na podstawie materiałów źródłowych (okres do początków XVII w.), Kraków 1974.*

[16] *Jamroz J., Zamek w Ogrodzieńcu. Wczesnorenesansowa rezydencja Bonerów, „Folia Historiae Artium", 1982, t. XVIII, s. 105-125.*

- Kudła A., *Prace konserwatorskie - woj. katowickie (1959-1972)*, „Ochrona Zabytków" 1973, nr 3.
- *Katalog zabytków sztuki w Polsce*. T. 1: *Województwo krakowskie*. Pod red. J. Szablowskiego. Zeszyt 12 - *„Powiat Olkuski"* oprac. K. Kutrzebianka, Warszawa: Państwowy Instytut Sztuki 1953.
- Lachowska M. *Zamek Ogrodzieniec w Podzamczu*, w: *Wiadomości Konserwatorskie Województwa Śląskiego.* T. 4, *Blaski średniowiecza*, Katowice, 2012.
- Łopatowa W., *Projekt adaptacji ruiny zamku ogrodzienieckiego dla potrzeb turystycznych*, „Ochrona Zabytków" 1977, nr 1-2.
- Poleski M., *Zamek ogrodzieniecki - na tle najbliższej okolicy - jego przeszłość i stan obecny*, Warszawa 1913.
- Strzelecki W., *Zamek w Ogrodzieńcu*, „Ochrona Zabytków" 1951, nr 3-4.
- Szyszko-Bohusz A., *Trzy nasze zamki: Czersk. Chęciny. Ogrodzieniec*, Kraków, 1909

Archiwalia

- Basista A., *Zamek w Ogrodzieńcu. Inwentaryzacja w skali 1:100*, Kraków 1956, Archiwum ŚWKZ w Katowicach, II/847.
- Holcer Z., Holcerowa T., *Zamek w Ogrodzieńcu. Dane historyczne opracowane na podstawie materiałów źródłowych (okres do początków XVII w.)*, Kraków 1974, Archiwum ŚWKZ w Katowicach, III 2415a.
- Jamroz J., *Sprawozdanie z robót zabezpieczających przeprowadzonych w zamku w Ogrodzieńcu w czasie od 15 IX do 30 XI 49*, PKZ Kraków; Archiwum Urzędu Miasta Krakowa, Wydziału Ochrony Zabytków, inw. 192/bo/79.

Źródła internetowe

- https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/fha1982/0109
- https://polona.pl/item/ogrodzieniec-ruiny-zamku,NjY5MjI1MDE/0/#info:metadata
- https://polona.pl/item/opis-trzech-zamkow-w-bliskosci-krakowa-w-okregu-pileckim,OTY3MDUxNjM/27/#item
- https://polona.pl/item/trzy-nasze-zamki-czersk-checiny-ogrodzieniec,Njc4NzAwNjM/7/#info: metadata
- https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/50603/edition/47112/content
- https://www.fotopolska.eu/Zamek_Ogrodzieniec_Podzamcze?f=561648-foto
- https://www.fotopolska.eu/1134969,foto.html?galeria_zdjec&p=16&zrodlo=2019
- https://www.fotopolska.eu/2019,zrodlo.html?galeria_zdjec&p=16&f=1134977-foto
- https://zabytek.pl/pl/obiekty/podzamcze-zamek-ogrodzieniec

Badania architektoniczne

W ramach wstępnych prac badawczych przeprowadzono analizę stanu badań, dostępnych źródeł archiwalnych i ikonografii obiektu oraz ustalono tło historyczne.

Wykonano szczegółową dokumentację fotograficzną w zakresie odpowiadającym przedmiotowi badań. Zinwentaryzowano pomieszczenie dawnej kuchni, ze szczególnym uwzględnieniem reliktów sklepienia. Przeprowadzono ocenę stanu zachowania obiektu. Na podstawie obserwacji oraz analizy odkrywek samoistnych ustalono zastosowane rozwiązania materiałowe oraz dokonano badania wątków murów i węzłów ścian. Wyniki badań opracowano w formie pisemnej oraz graficznej.

Dokonano opisanych niżej ustaleń.

Pomieszczenie dawnej kuchni zajmuje zachodnią część przyziemia skrzydła północnego zamku. Kuchnia rozplanowana była na całą głębokość skrzydła; od północy i południa ograniczają ją mury magistralne budynku (Fot. nr 1, 2). Po stronie wschodniej mur wewnętrzny wydziela kuchnię od przylegających do niej pomieszczeń studni oraz pomocniczej izby kuchennej. Od strony zachodniej ściana dawnej kuchni przylega bezpośrednio do wypiętrzenia skalnego. Pomieszczenie ma rzut czworokąta, o bokach zwężających się ku wschodowi i nieznacznie ku południu.

Kuchnia była nakryta sklepieniem kolebkowym zorientowanym na osi północ-południe, o wezgłowiach na poziomie posadzki, obecnie szczątkowo zachowanych w spływach sklepiennych.

Mury wzniesione z kamienia łamanego o zróżnicowanej wielkości, wstępnie obrobionego od strony licowej, z czytelnym dążeniem do wyrównywania warstw wątku (mur pseudowarstwowy). Węzły ścian obwodowych przewiązane w narożach północno-wschodnim i południowo-wschodnim. W narożu południowo-zachodnim mur południowy dobity do skały, zaś w narożu północno-zachodnim przecięty współczesną komunikacją.

Północna ściana czołowa przepruta trzema otworami (Fot. nr 3). Dwie zasadnicze osie stanowią symetrycznie rozlokowane, prostokątne otwory okienne, nakryte łękami i lekko rozglifione do wnętrza, z odsadzkami parapetowymi we wnękach. Ościeża okienne z obrobionych ciosów kamiennych, których dolne belki zachowane szczątkowo. W obramieniach gniazda po kratach oraz wręby pod skrzydła okienne. Łęki otworów na całej głębokości muru ceglane, o wysokości 1 cegły. Oryginalny materiał ceramiczny zachowany szczątkowo; ustalono wymiary cegieł ok. 280-260 x 140 x 82-75 mm.

W szczycie łęku sklepiennego otwór dymowy pozbawiony glifów, z mocno nachylonym spływem parapetowym oraz podniebieniem łęku (Fot. nr 9-11). W grubości muru odchylenie otworu (o ok. 20 cm) w kierunku północno-wschodnim. Otwór nakryty łękiem ceglanym o wysokości prawdopodobnie 1 i 1/2 cegły, zachowanym szczątkowo przy wezgłowiach. Powyżej łęk odciążający o grubości 1 i 1/2 cegły, w przeważającej części przemurowany cegłą współczesną. Oryginalny materiał ceramiczny zachowany dobrze w łęku od strony elewacji, o wymiarach cegły 250 x 115-120 x 85-90 mm.

Ściana północna o wątku murowym wyraźnie zatraconym w licu od strony wnętrza (Fot. nr 4), co wynika z licznych, niejednoczesnych napraw drobnym kamieniem, wykonywanych wyłącznie w strefach powierzchniowych (bez głębszego przewiązywania uzupełnień). Kontrastuje to z lepiej zachowanymi fragmentami lica muru, czytelnymi np. w glifie okna północno-wschodniego (Fot. nr 5). W zachowanych oryginalnych powierzchniach wątków kamień pokryty nawarstwieniami czarnej patyny.

Na ścianie północnej ustalono obecność zachowanych reliktów pierwotnej zaprawy spoinującej, charakteryzującej się ciepłym zabarwieniem oraz obecnością dużej ilości grudek niedogaszonego wapna. Występuje ona przede wszystkim w nie poddanych współczesnym naprawom fragmentach łęków i glifów okiennych (Fot. nr 6, 7).

Wzdłuż muru północnego, na wysokości 4,46 m od poziomu posadzki, przebiega stalowa rampa współcześnie wykonanej trasy wycieczkowej.

Ściana wschodnia zachowana na całej wysokości pomieszczenia. W murze dwa otwory drzwiowe przejść do sąsiadujących pomieszczeń gospodarczych. Po stronie północnej

muru zamknięty współczesnym metalowym skrzydłem drzwiowym otwór przejścia do tzw. izby kuchcika (Fot. nr 12, 20). Otwór prostokątny, ujęty w ościeża kamienne z masywnym nadprożem. W narożu północno-wschodnim zamknięta metalową, współczesną kratą płytka, nieregularna wnęka - w miejscu przebicia odsłoniętego podczas odgruzowywania (Fot. nr 14). Po stronie południowej muru otwarte przejście do pomieszczenia studni (Fot. nr 21). Otwór prostokątny, bez węgarów, od góry nakryty w przeszłości łękiem ceglanym, z którego pozostały jedynie pojedyncze cegły we wsporach (wym. cegły 260 x 125 x 75 mm). Powyżej niezachowanego łęku ceglanego płytki wręb po dobiciu lunety nad wejściem. W murze ponad otworem czytelne spękanie.

Wzdłuż ściany wschodniej pozostałości kamiennych spływów sklepienia kolebkowego, eksponowane do wysokości od ok. 1,0 do 2,8 m. Sklepienie murowane z kamienia łamanego układanego na płask. Czoła sklepienia po obu stronach nie przewiązane z murami zewnętrznymi, podobnie jak wiązania ze ścianą wschodnią, widoczne w ościeżach otworów. (Fot. nr 15).

Oryginalne fragmenty podniebienia zachowane w narożach pomieszczenia oraz partii przyziemia środkowej części muru, oznaczone metalową taśmą separacyjną (Fot. nr 16-19), stosowaną podczas prac prowadzonych w latach 1964-1969. Charakter pozostałej części wątku sklepienia dostosowany do wiązań oryginalnych. W ościeżu przejścia do izby kuchcika mały fragment reperacji muru cegłą.

W wiązaniu sklepienia w narożu północno-wschodnim poniżej taśmy separacyjnej zachowany fragment oryginalnej zaprawy spoinującej o charakterystycznej zawartości grudek wapna. Na pozostałych powierzchniach widoczne spoinowanie współczesną zaprawą cementowo-wapienną.

Stan zachowania sklepienia jest zły. Wiązania murowe są w znacznej części rozszczelnione a materiał kamienny ulega dezintegracji, co jest szczególnie nasilone w oryginalnych fragmentach wątków. Na całej powierzchni ciemne nawarstwienia korozyjne.

Mur południowy zachowany w narożu południowo-wschodnim oraz po stronie zachodniej, gdzie dołem wzniesiony jest na półce skalnej (Fot. nr 23-24). W przeszłości

przepruty osiowo otworem drzwiowym oraz dwoma oknami. Oprawa wejścia do kuchni z dziedzińca obecnie nie zachowana. Okno po stronie wschodniej zachowane jedynie w formie wnęki do wysokości półki podparapetowej. Poniżej, w strefie przyziemia widoczny fragment ceglanego łęku zejścia do piwnicy (wy. cegły 255 x 135 x 65 mm). Okno po stronie zachodniej prostokątne, przekryte łękiem ceglanym o wysokości 1 cegły, rekonstruowanym współcześnie (Fot. nr 25). W ościeżu otworu silnie zniszczone fragmenty historycznego wątku ceglanego (wym. cegły 260 x 125 x 75 mm) oraz współcześnie odtworzony fragment filara pomiędzy oknem a dawnymi drzwiami. Okno obecnie zamurowane kamieniem łamanym, z pozostawieniem wnęki od strony pomieszczenia.

Po stronie zachodniej pomieszczenie zakończone jest skałą naturalną, uzupełnioną murem kamiennym, z wcięciem w narożu północno-zachodnim na współczesną komunikację ścieżki turystycznej.

Do skały i muru dostawione sklepienie o spływach eksponowanych obecnie do wysokości ok. 2,5 m. Miąższość sklepienia w widocznym przełamie znaczna (ok. 1,1 m), wyrównująca nieregularność ściany skalnej.

Wątek kamienny zróżnicowany. Wydzielony taśmą separacyjną obszar zachowanego oryginalnego podniebienia sklepienia zajmuje niewielką powierzchnię w narożu północno-zachodnim, niemniej obejmuje on obecnie ubytek zdezintegrowanego w ostatnich latach muru (Fot. nr 33). W oparciu o charakter spoinowania przyjęto, że pozostała część spływu sklepiennego musiała, podczas prac zabezpieczających, ulec przemurowaniu wzdłuż całej ściany zachodniej. Ponadto w części południowej znaczna powierzchni podniebienia została w ostatnich latach przelicowana drobnym kamieniem, układanym w sposób mozaikowy (Fot. nr 27).

Obecny stan zachowania spływów sklepienia zagraża rozwarstwieniem i osunięciem znacznych fragmentów konstrukcji. W przekroju sklepienia czytelne są znaczne spękania, przez które penetruje woda (Fot. nr 28-29). Ponadto, na odsłoniętych fragmentach skały również widoczne są pęknięcia, będące elementem transmisji wody w głąb ustroju.

Przy ścianie zachodniej odbudowane fundamenty pieca, wymurowane z kamienia łamanego z nawierzchnią ceglaną, odpowiadające ustalonym podczas odgruzowywania reliktom pieca (Fot. nr 31). Dalej w kierunku północnym komin murowany z kamienia łamanego, wykonany współcześnie w miejscu wcześniejszego szachtu do piwnicy (Fot. nr 30).

Posadzka w pomieszczeniu dawnej kuchni z gruboziarnistych płyt betonowych, wykonana po odgruzowaniu obiektu, ukształtowana z nachyleniem w kierunku kratki odprowadzającej wodę, usytuowanej przy ścianie wschodniej.

W pomieszczeniu zmagazynowane detale kamieniarskie, wydobyte podczas odgruzowywania obiektu.

Podsumowanie wyników badań

W oparciu o dotychczasowy stan badań przyjęto, że pomieszczenie kuchni, podobnie jak całe skrzydło północne, pochodzi zasadniczo z pierwszej fazy rozbudowy wczesnorenesansowej zamku, tzn. z lat 1530-1545.

Pomieszczenie dawnej kuchni przesklepiono po wzniesieniu murów, na co wskazuje brak przewiązań ze ścianami czołowymi, a także otwory maculcowe na ścianach wewnętrznych, wykonane prawie bezpośrednio ponad sklepieniem. Realizacja sklepień już po zadaszeniu budynku zabezpieczała przed zalaniem pach sklepiennych deszczem.

Kuchnię przekryto sklepieniem kolebkowym o osi północ-południe, poprzecznej do bryły skrzydła i wezgłowiach na poziomie posadzki.

Na podstawie analizy źródeł historycznych stwierdzono, że pomieszczenie dawnej kuchni ulokowane było w obszarze, który był silnie zniszczony już w I poł. XIX w. Inwentarze z lat 1665 oraz 1699 opisują funkcjonalnie zachowane (jakkolwiek opisywane już jako „złe") pomieszczenia na poszczególnych kondygnacjach skrzydła północnego. Silna degradacja skrzydła północnego była konsekwencją zniszczeń wojennych z roku 1702,

opuszczenia przez mieszkańców, grabieży, jak również charakterystycznych właściwości muru z łamanego kamienia wapiennego i warunków jego ekspozycji.

Kulminacja niszczenia następowała do wczesnych lat powojennych, kiedy zabezpieczono (1949-1950) zagrażające zawaleniem mury w narożu północno-zachodnim na wysokości trzeciej kondygnacji (*piano nobile*). W połowie lat 60. XX wieku rozpoczęto odgruzowywanie skrzydła północnego oraz dalsze prace, zmierzające do zachowania i ekspozycji obiektu w formie trwałej ruiny.

Charakter materiału kamiennego oraz warunki jego ekspozycji uniemożliwiają skuteczne zabezpieczenie przed degradacją murów. Stała ingerencja warunkuje powstrzymanie zniszczeń, stąd dokonywane są systematyczne działania naprawcze, a w pewnym zakresie także rekonstrukcyjne, jak w przypadku obramień otworów w murach.

Ustalono, że istniejące spływy sklepienia kolebkowego są w znacznej części wynikiem napraw, bądź ograniczonej rekonstrukcji. Zakres tych ingerencji wyznaczają przede wszystkim metalowe taśmy separacyjne, a także zaburzone wątki murowe.

Jednocześnie należy zauważyć, że porównanie materiałów budowlanych zastosowanych w przedmiotowym obiekcie pozwala jedynie na bardzo ograniczone wnioski. Wynika to z użycia kamienia łamanego, ze złóż lokalnych, eksploatowanych w bardzo długim przedziale czasowym, a częściowo także wtórnego wykorzystania materiałów rozbiórkowych. Wątki kamienne łatwo poddają się przemurowywaniu, a ze względy na kierunkową łupliwość kamienia możliwe jest tworzenie wtórnych strzępi i zacieranie szwów.

Analiza metryczna cegły nie znajduje zastosowania ze względu na marginalne użycie materiału ceramicznego w obrębie analizowanych konstrukcji.

Charakterystycznym elementem identyfikującym oryginalne fragmenty murów jest obecność wapiennej zaprawy spoinującej z bardzo dużą ilością grudek wapna. Zastosowanie zaprawy z wapna niegaszonego (lub niedogaszonego) ma charakter dość archaiczny, jako technologia często spotykana w wiekach średnich[17].

[17] *D. Michoinova, Připrava vapiennych malt v peči o stavebni pamatky, Praha 2006, s. 41-45.*

Dzięki analizie pomiarowej dolnych odcinków sklepienia na styku ze ścianą północną możliwe było ustalenie przebiegu łęku sklepiennego. Odpowiada on przebiegowi oryginalnego fragmentu spływu sklepienia w narożu południowo-wschodnim, na styku z murem południowym. Kuchnia nakryta była sklepieniem kolebkowym, dającym wysokość pomieszczenia ok. 3,78 m (w stosunku do poziomu obecnej posadzki przy ścianie północnej).

Należy zauważyć, że promień kolebki przecina łęki otworów okiennych, co wynika zarówno z wtórnego w stosunku do murów charakteru sklepienia, jak również podporządkowania podziałów na kondygnacje priorytetowi regularności artykulacji elewacji (wysokość kolejnej, przeznaczona dla służby kondygnacji, była już bardzo niska).

Poza możliwością potwierdzenia jest przebieg łęku sklepiennego przy otworze w szczycie tarczy sklepiennej na ścianie północnej. Zgodnie z utrwaloną nomenklaturą przyjęto, iż kuchnia w przyziemiu skrzydła północnego miała charakter kuchni „kurnej", tzn. pozbawionej komina, w której dym z pieca ulokowanego przy ścianie zachodniej unosił się pod sklepieniem i odprowadzany był przez otwór dymowy w ścianie zewnętrznej.

Lokalizacja reliktów pieca oraz obecność otworu dymowego, niezależnie od czterech otworów okiennych w pomieszczeniu wskazują, że miało ono charakter kuchni „czarnej", z otwartym paleniskiem, z którego dym migrował swobodnie pod sklepieniem w kierunku dymnika. Poza zakresem pytania badawczego pozostaje, czy dym wydostawał się bezpośrednio z budowli, na wysokości ok. 1/2 budowli. Rozpoznanie nie obejmowało muru północnego od strony elewacji. Należy jednak zauważyć, że zachowana do wysokości otworu dymowego przypora wyznacza wraz z nim dodatkową oś pomiędzy oknami wyższych kondygnacji. Można przypuszczać, iż staranie artykułowana renesansowa elewacja, której tynki malowane były w kolorze czerwonym, nie była z założenia poddawana zabrudzeniu sadzą, z archaicznego już w okresie budowy obiektu rozwiązania infrastruktury grzewczej. Nie można wykluczyć, że przypora stanowiła podporę pod konstrukcję smukłej nastawy komina o charakterze sterczyny[18]; której przykład załączono (Il. nr 9)[19].

[18] *Mączeński Z., Elementy i detale architektoniczne w rozwoju historycznym, Warszawa, 1956, s. 90-98.*

Wnioski

Na podstawie wyników przeprowadzonych badań ustalono odpowiedzi na zasadnicze pytania badawcze.

Określono charakter i konstrukcję sklepienia w pomieszczeniu dawnej kuchni w skrzydle północnym zamku w Ogrodzieńcu. Ustalono zakres występowania substancji oryginalnej, co umożliwiło odtworzenie przebiegu kolebki sklepiennej w relacji do murów magistralnych obiektu. Wyniki ustaleń przedstawiono w dokumentacji rysunkowej.

Grubość sklepienia miała charakter zmienny i obecnie jest możliwa do ustalenia jedynie w obrębie spływów.

W obecnym stanie zachowania obiektu nie jest możliwe jednoznaczne ustalenie geometrycznych form przenikania przez sklepienie kolebkowe otworów w murach. W przypadku przepruć murów do pomieszczeń po stronie wschodniej musiały mieć one formę lunet; natomiast połączenie podłucza kolebki z łękiem otworu dymowego wymagało „podniesienia" w tym miejscu sklepienia poprzez dodatkowy wysklepek, jak na załączonym przykładzie sklepienia w kamienicy Rynek 5 w Świdnicy (Il. nr 10)[20].

Zalecenia konserwatorskie

Stan zachowania pozostałości sklepienia w pomieszczeniu dawnej kuchni jest zły i wymaga niezwłocznego przeprowadzenia prac zabezpieczających przed odspojeniem znacznej części konstrukcji, a także dalszych działań w zakresie konserwacji technicznej i estetycznej.

---

[19] *Zachowany komin w Grosmont Castle; źródło: autor Pauline Eccles, https://en.wikipedia.org/wiki/File:Tall,_elegant_14th_century_chimney,_Grosmont_Castle_-_geograph.org.uk_-_1192870.jpg*

[20] *Przykład takiego rozwiązania sklepienia występuje m.in. w piwnicy kamienicy przy Rynku w Świdnicy; fotografia K. Kłosa, zaprezentowana pracy M. Chorowskiej, C. Lasoty, Zabudowa świdnickiego rynku do połowy XVI wieku, w: Średniowieczny Śląsk i Czechy. Centrum średniowiecznego miasta. Wrocław a Europa Środkowa, „Wratislavia Antiqua" 2, 2000, s. 354.*

Wadliwe wątki przemurowań, zaburzające wiązanie murów, usunąć i zastąpić przemurowaniami o charakterze nawiązującym do wątków oryginalnych. Należy unikać zmniejszania formatów kamienia oraz zbyt szerokiego spoinowania.

Podczas prowadzenia prac należy bezwzględnie zachowywać oryginalne spoinowanie zaprawą wapienną, zawierającą grudki wapna.

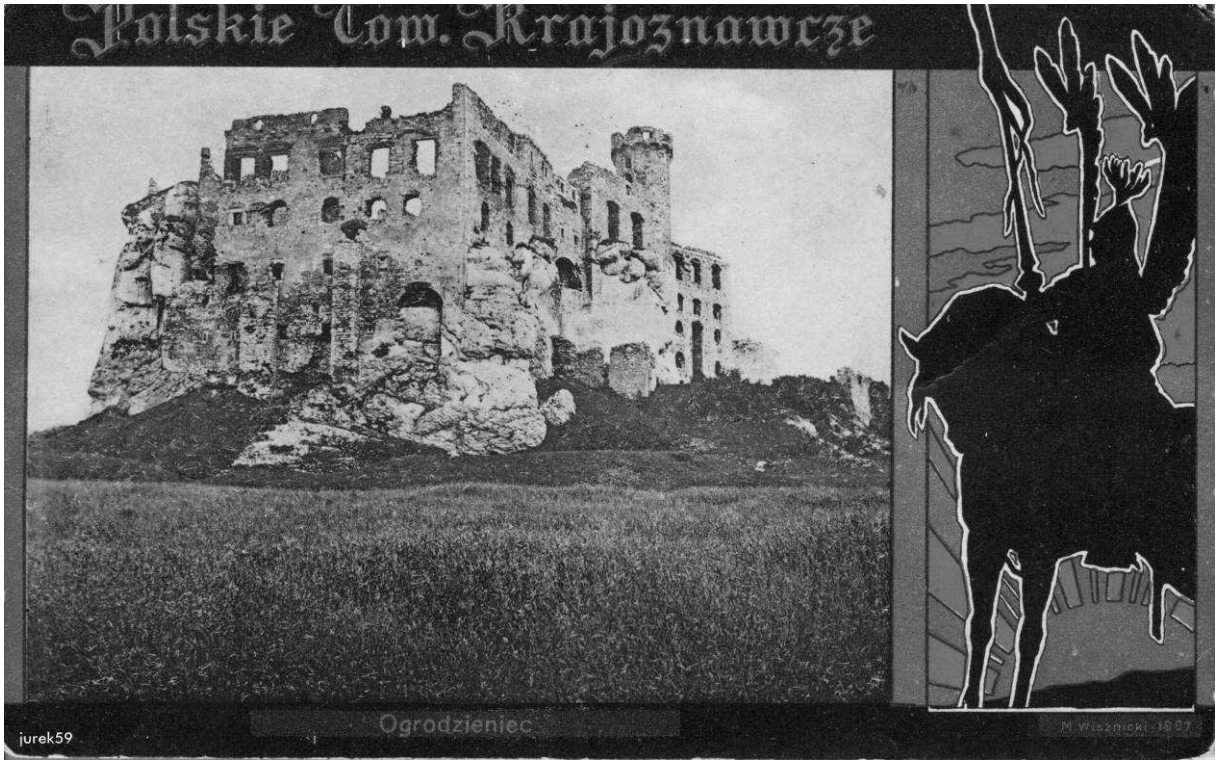
W przypadku podjęcia decyzji o rekonstrukcji sklepienia należy murować je stosując wstępnie obrobiony kamień łamany, odpowiadający formatem elementom w oryginalnych fragmentach konstrukcji. Nie różnicować materiału wysklepek, kształtując przejścia sfer stosunkowo miękko.

Wtórne strzępia mogą zostać wykonane jako pozorne, z użyciem wklejanych kotew spiralnych, bez naruszania oryginalnej konstrukcji murowej.

Pachy sklepienne zasypać materiałem jałowym; sklepienie zabezpieczyć od góry przed penetracją wody opadowej.

Współcześnie wymurowany komin należy rozebrać dopiero po zabezpieczeniu zachodniego spływu sklepienia przed rozwarstwieniem.

ILUSTRACJE ARCHIWALNE

Il. nr 1. Najstarsza fotografia z widokiem na skrzydło północne zamku w Ogrodzieńcu, pochodząca z ok. 1907, Polskie Towarzystwo Krajoznawcze; źródło: *https://www.fotopolska.eu/Zamek_Ogrodzieniec_Podzamcze?f=561648-foto*

Il. nr 2. Zamek na fotografii S. Zaborowskiego z ok. 1909 r., zamieszczonej w książce A. Szyszko-Bohusza, *Trzy nasze zamki: Czersk. Chęciny. Ogrodzieniec*, Kraków, 1909; źródło: *https://polona.pl/item/trzy-nasze-zamki-czersk-checiny-ogrodzieniec,Njc4NzAwNjM/7/#info:metadata*

Il. nr 3 Widok z pomieszczenia dawnej kuchni na zagruzowany dziedziniec zamku na fotografii K. Kłosa z roku 1914; źródło: *https://www.fotopolska.eu/2019,zrodlo.html?galeria_zdjec&p=16&f=1134977-foto*

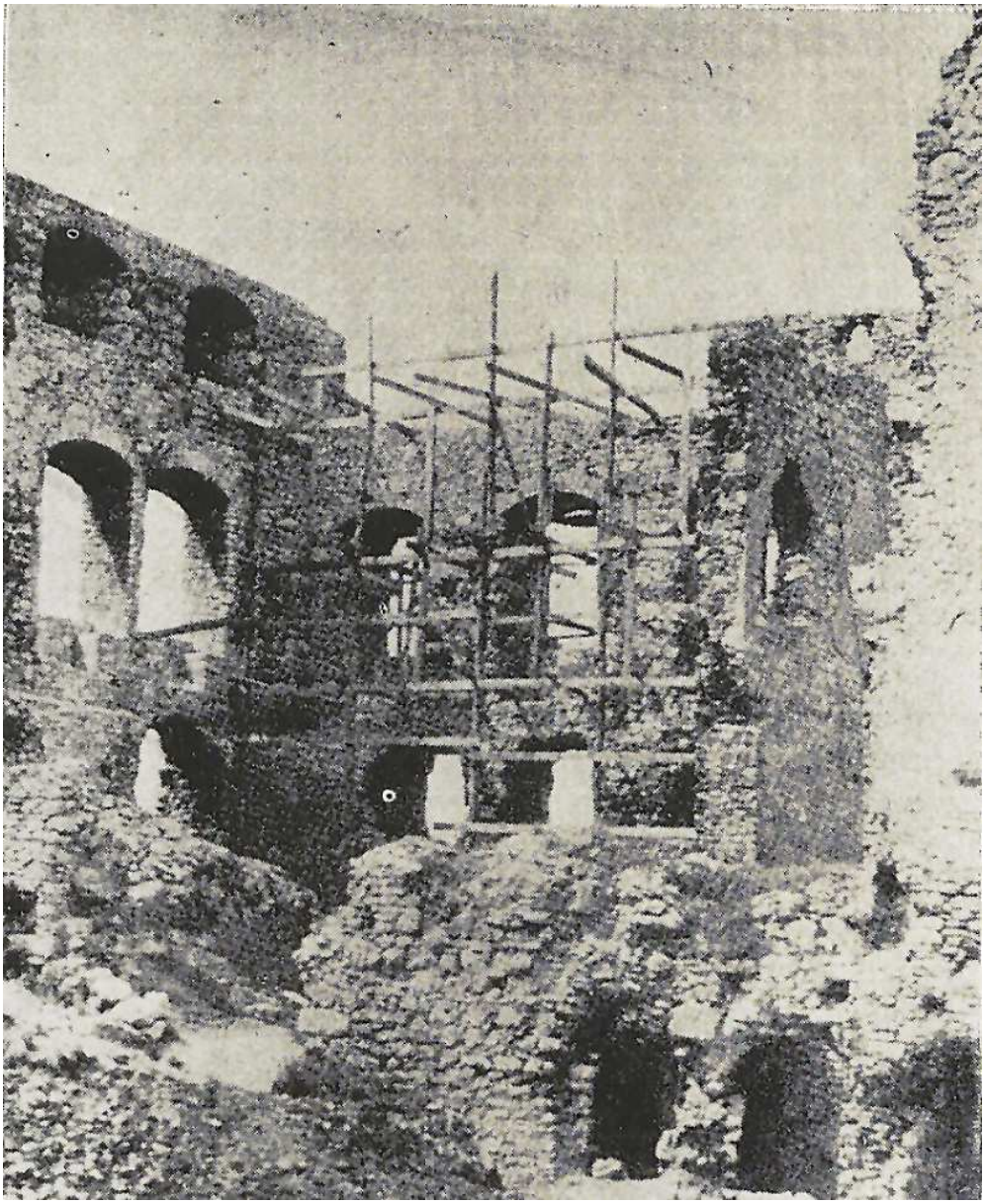
Il. nr 4. Elewacja pomieszczenia dawnej kuchni na fragmencie fotografii autorstwa H. Poddębskiego sprzed 1939 roku, pochodzącej ze zbiorów Mieczysława Orłowicza, źródło: *https://polona.pl/item/ogrodzieniec-ruiny-zamku,NjY5MjI1MDE/0/#info:metadata*

Il. nr 5. Narożnik północno-zachodni skrzydła północnego przed rozpoczęciem zabezpieczeń w roku 1949, źródło: *Jamroz J., Sprawozdanie z robót zabezpieczających przeprowadzonych w zamku w Ogrodzieńcu w czasie od 15 IX do 30 XI 49, PKZ Kraków*.

Il. nr 6 Fragment ściany północnej przed rozpoczęciem zabezpieczeń w roku 1949, źródło: *Jamroz J., Sprawozdanie z robót zabezpieczających przeprowadzonych w zamku w Ogrodzieńcu w czasie od 15 IX do 30 XI 49, PKZ Kraków.*

Il. nr 7. Naroże północno-zachodnie skrzydła północnego podczas prowadzenia prac zabezpieczających w roku 1950 na fotografii T. przypkowskiego, źródło: J. Jamroz, *Zamek w Ogrodzieńcu. Wczesnorenesansowa rezydencja Bonerów*, „Folia Historiae Artium“, 1982, t. XVIII.

Il. nr 8. Ujęcie ściany północnej i wschodniej oraz odgruzowanej pachy sklepienia piwnicznego pod kuchnią na fotografii z początku lat 60-tych XX w.; źródło: *Karta ewidencyjna zabytku, wypełniona w 1964 r. przez J. Gadomskiego, A. Olszewskiego oraz A. Małkiewicza.*

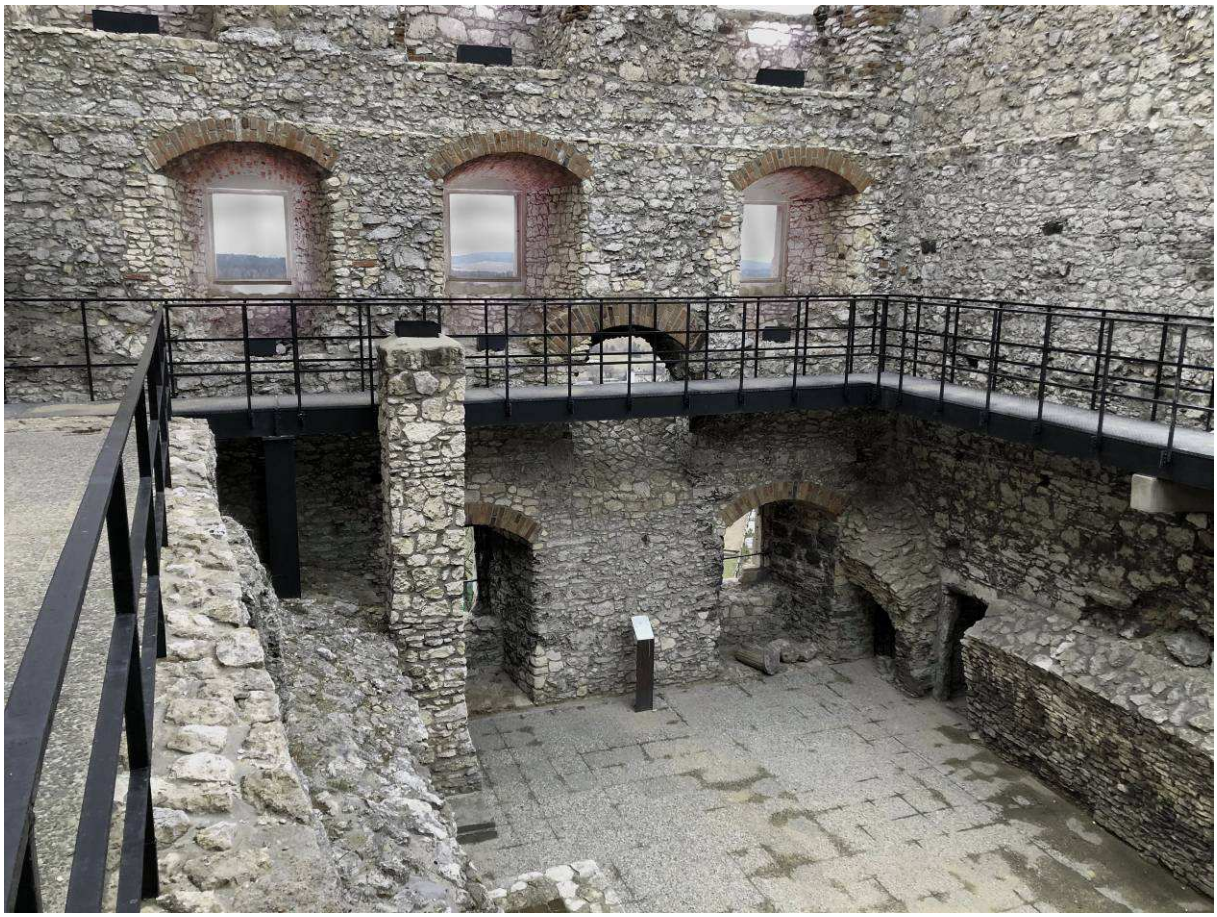

Il. nr 9. Przykład smukłej nastawy komina w formie sterczyny w Grosmont Castle, autor Pauline Eccles; źrodło: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Tall,_elegant_14th_century_chimney,_Grosmont_Castle_-_geograph.org.uk_-_1192870.jpg

Il. nr 10. Przykład wysklepka w czole sklepienia w kamienicy Rynek 5 w Świdnicy, autor K. Kłos w: M. Chorowska, C. Lasota, *Zabudowa świdnickiego rynku do połowy XVI wieku, w: Średniowieczny Śląsk i Czechy. Centrum średniowiecznego miasta. Wrocław a Europa Środkowa*, „Wratislavia Antiqua" 2, 2000, s. 354.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. nr 1. Widok ogólny na wnętrze dawnej kuchni.

Fot. nr 2. Widok na wnętrze dawnej kuchni od strony południowej.

Fot. nr 3. Ściana północna pomieszczenia.

Fot. nr 4. Fragment centralny ściany północnej o licu przemurowanym drobnym kamieniem.

Fot. nr 5. Okno wschodnie w ścianie północnej. W glifie widoczny zachowany wątek kamienny, murowany pseudowarstwowo.

Fot. nr 6. Fragment oryginalnego wątku ceglanego w glifie okna zachodniego ściany północnej. Widoczna zaprawa wapienna o ciepłym odcieniu, z licznymi grudkami wapna.

Fot. nr 7. Zachowany oryginalny fragment zaprawy wapiennej w glifie okna wschodniego.

Fot. nr 8. Kamieniarka ościeża okna wschodniego.

Fot. nr 9. Otwór dymowy w szczycie dawnego sklepienia.

Fot. nr 10. Widok otworu dymowego od strony elewacji północnej.

Fot. nr 11. Otwór dymowy. Widoczny ceglany łęk odciążający oraz wspora łęku podniebienia.

Fot. nr 12. Widok na odcinek północno-wschodni ściany wschodniej pomieszczenia.

Fot. nr 13. Odcinek południowo-wschodni ściany wschodniej.

Fot. nr 14. Wnęka w narożu północno-wschodnim.

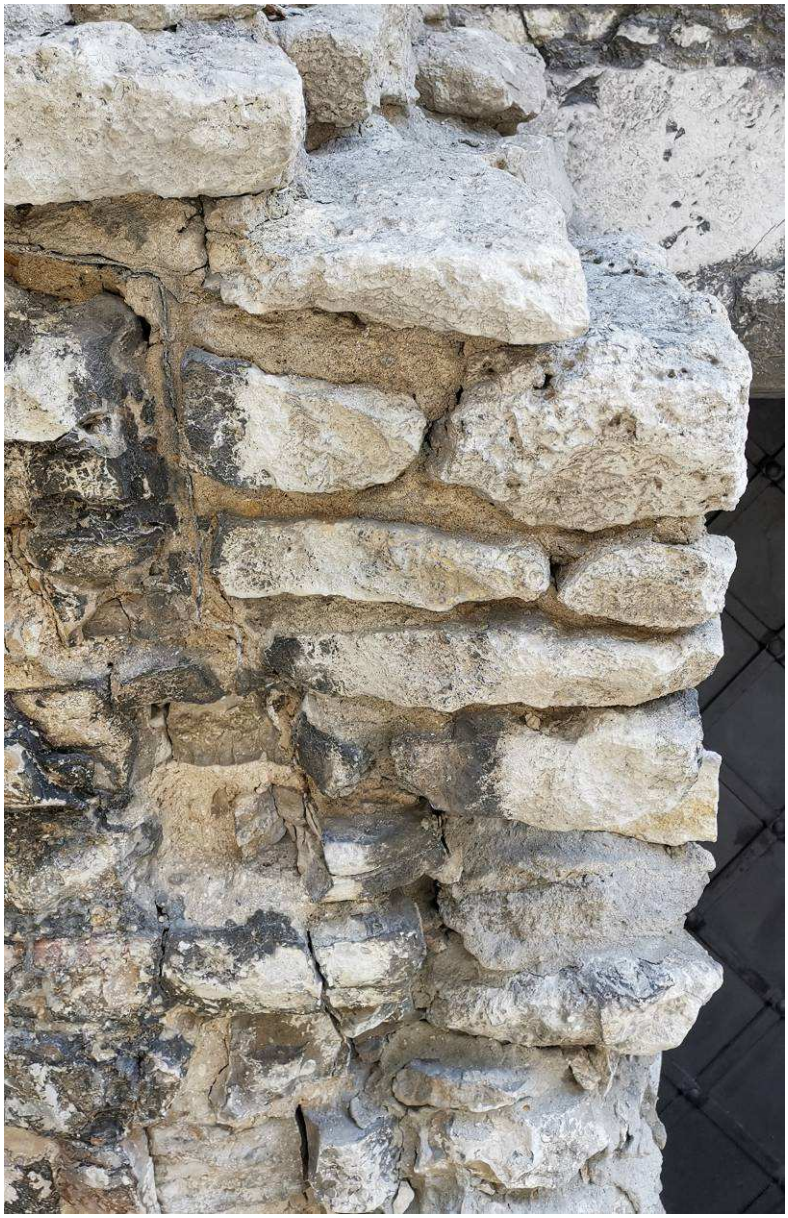
Fot. nr 15. Spływ sklepienny zachowany na odcinku północno-wschodnim ściany wschodniej.

Fot. nr 16. Fragment podniebienia sklepienia po stronie północno-wschodniej ściany wschodniej. Widoczna metalowa taśma separacyjna, poniżej której zachowany oryginalny wątek kamienny.

Fot. nr 17. Przemurowanie ponad zniszczonym oryginalnym wątkiem murowym o charakterystycznej zaprawie wapiennej. Czytelny przebieg nie zachowanej taśmy separacyjnej.

Fot. nr 18. Przemurowanie sklepienia w przejściu do Izby Kuchcika, wydzielone taśmą separacyjną.

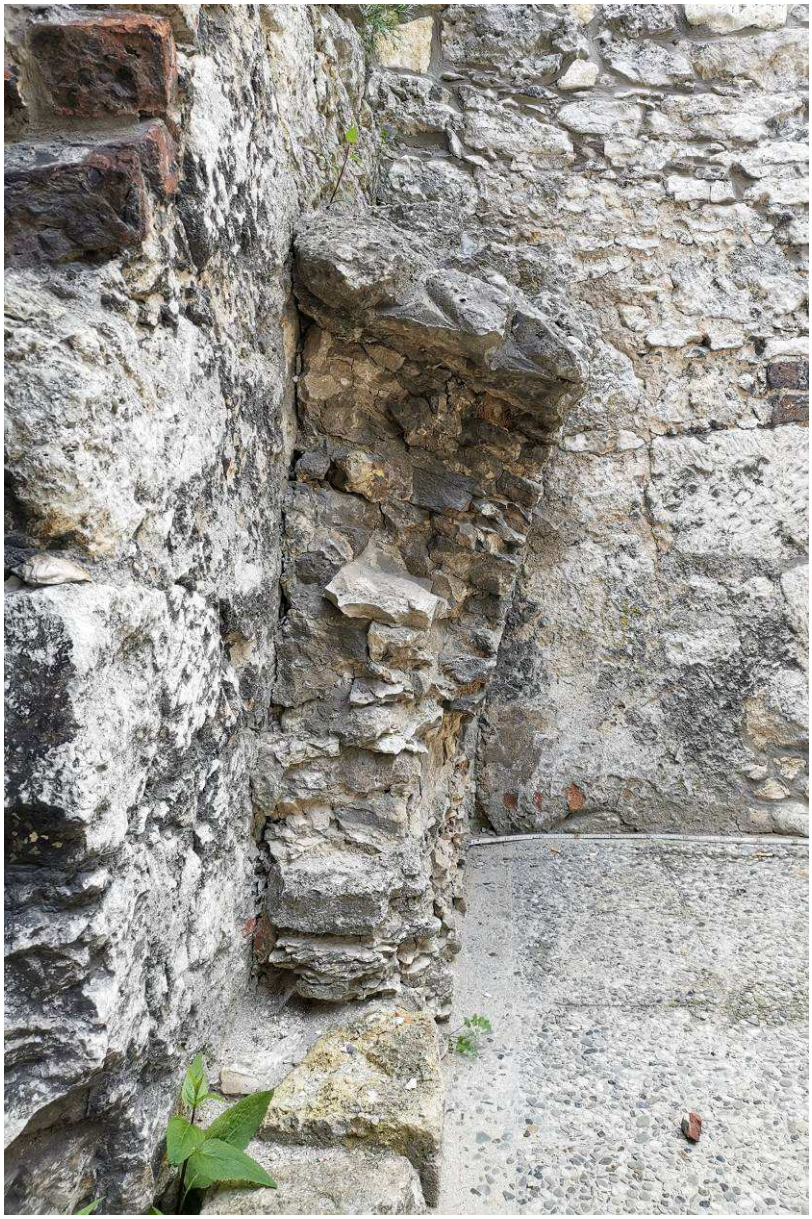
Fot. nr 19. Środkowy odcinek spływu sklepiennego po stronie wschodniej. W przyziemiu widoczna taśma separacyjna, oddzielająca nadmurowania powyżej zachowanego oryginalnie wątku kamiennego.

Fot. nr 20. Otwór drzwiowy przejścia do dawnej izby kuchcika.

Fot. nr 21. Otwór drzwiowy przejścia do pomieszczenia studni.

Fot. nr 22. Spływ sklepienny w narożu południowo-wschodnim.

Fot. nr 23. Naroże południowo-wschodnie pomieszczenia.

Fot. nr 24. Widok na ścianę południową.

Fot. nr 25. Zamurowany otwór okienny po stronie zachodniej ściany południowej.

Fot. nr 26. Odchylenie ściany południowej, opartej w narożu południowo-zachodnim na skale.

Fot. nr 27. Spływ sklepienia w części południowo-zachodniej ściany zachodniej.

Fot. nr 28. Rozwarstwienia wątku oraz samego kamienia murowego w spływie sklepienia na odcinku południowo-zachodnim ściany zachodniej.

Fot. nr 29. Spękanie konstrukcji muru w obrębie eksponowanego przełamu sklepienia po stronie zachodniej.

Fot. nr 30. Odcinek północno-zachodni ściany północnej.

Fot. nr 31. Spływ sklepienny na odcinku centralnym ściany zachodniej.

Fot. nr 32. Zniszczenia materiałów murowych powyżej zrekonstruowanego fundamentu pieca.

Fot. nr 33. Ściana zachodnia w narożu północno-zachodnim. Widoczna taśma separacyjna oraz głęboka korozja oryginalnego odcina spływu sklepiennego.

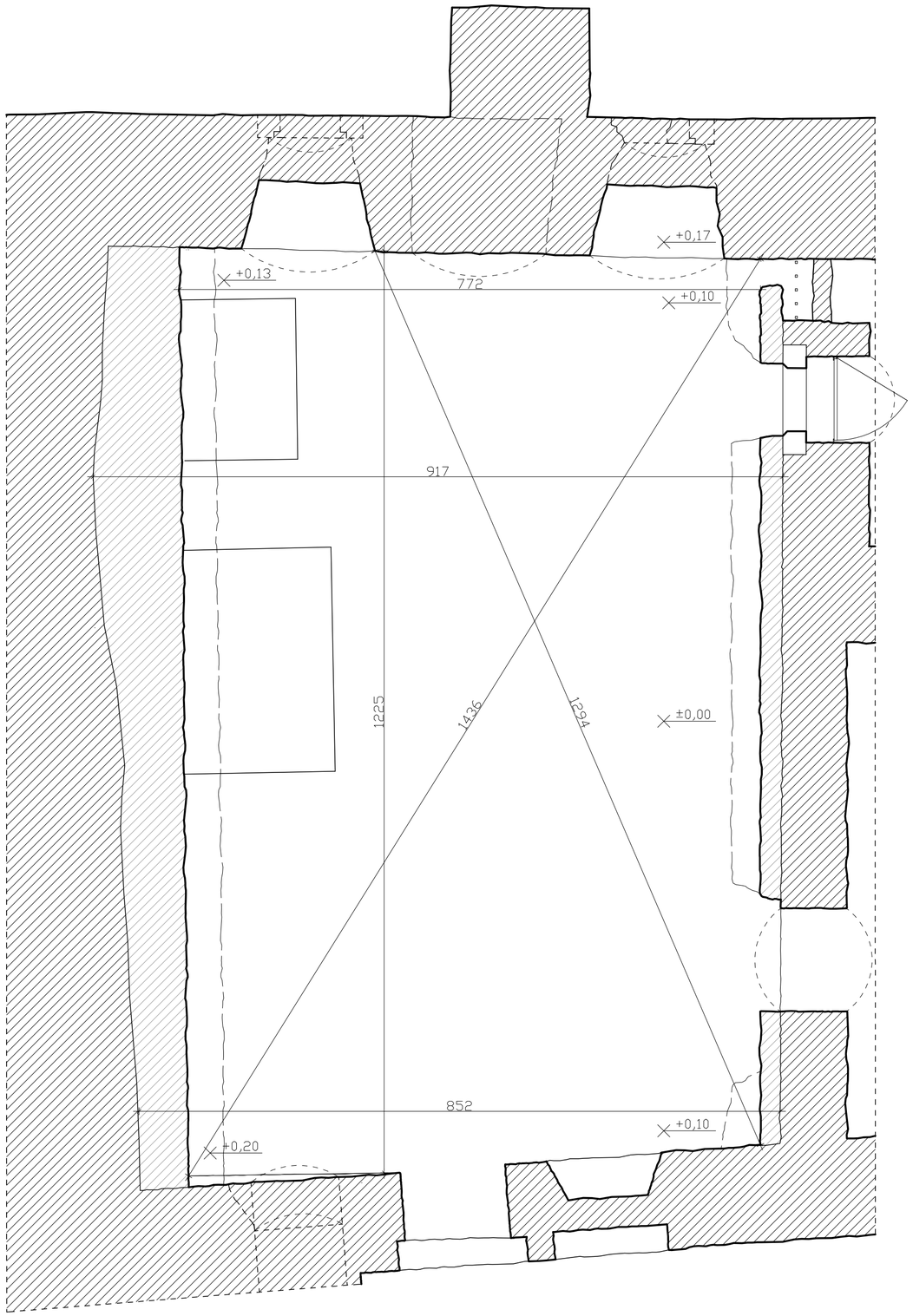
Fot. nr 34. Zasiedlenie glonami w narożu północno-zachodnim, w obrębie oryginalnego fragmentu sklepienia.

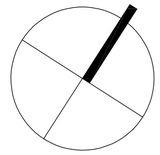
DOKUMENTACJA RYSUNKOWA

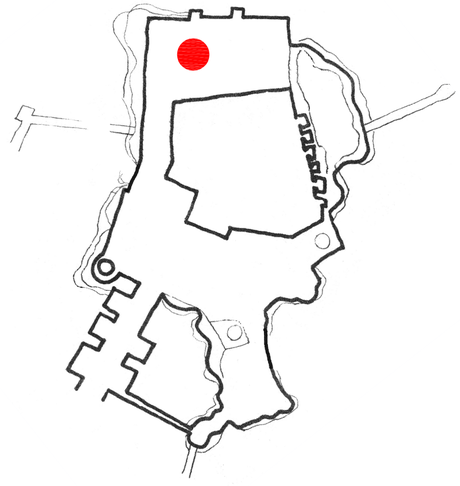
Rys nr 1. Rzut, skala 1:50

Rys. nr 2. Widok ściany północnej i wschodniej, skala 1:50

Rys. nr 3. Widok ściany południowej i zachodniej, skala 1:50

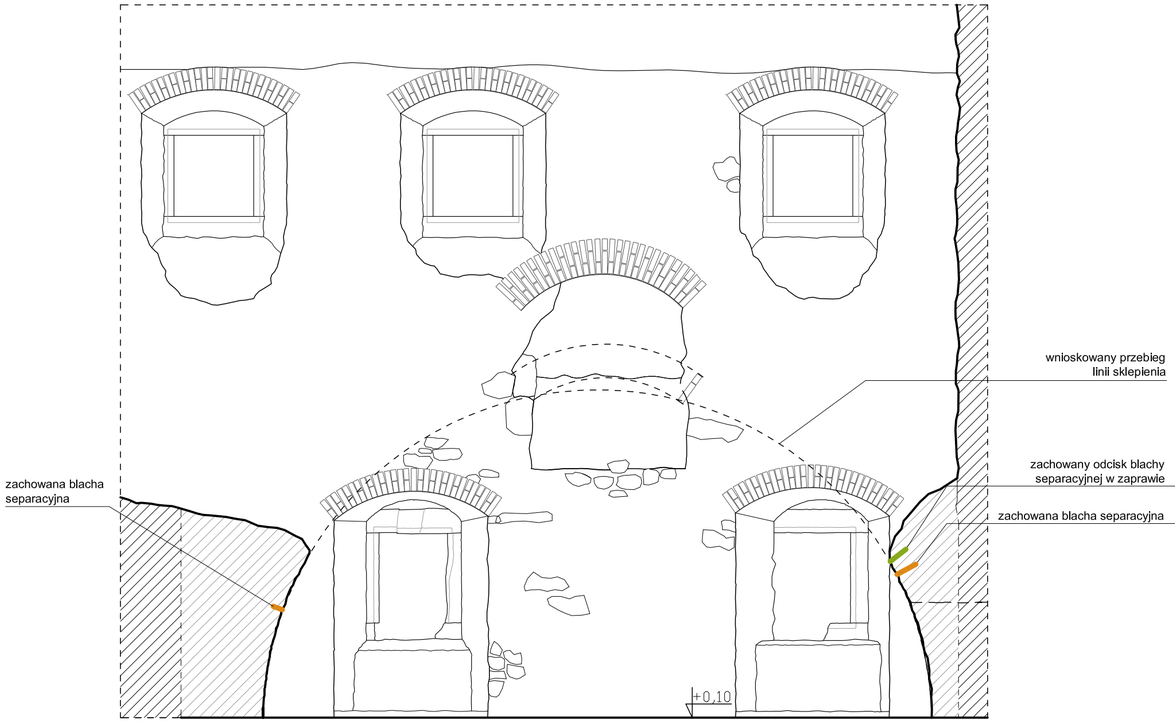

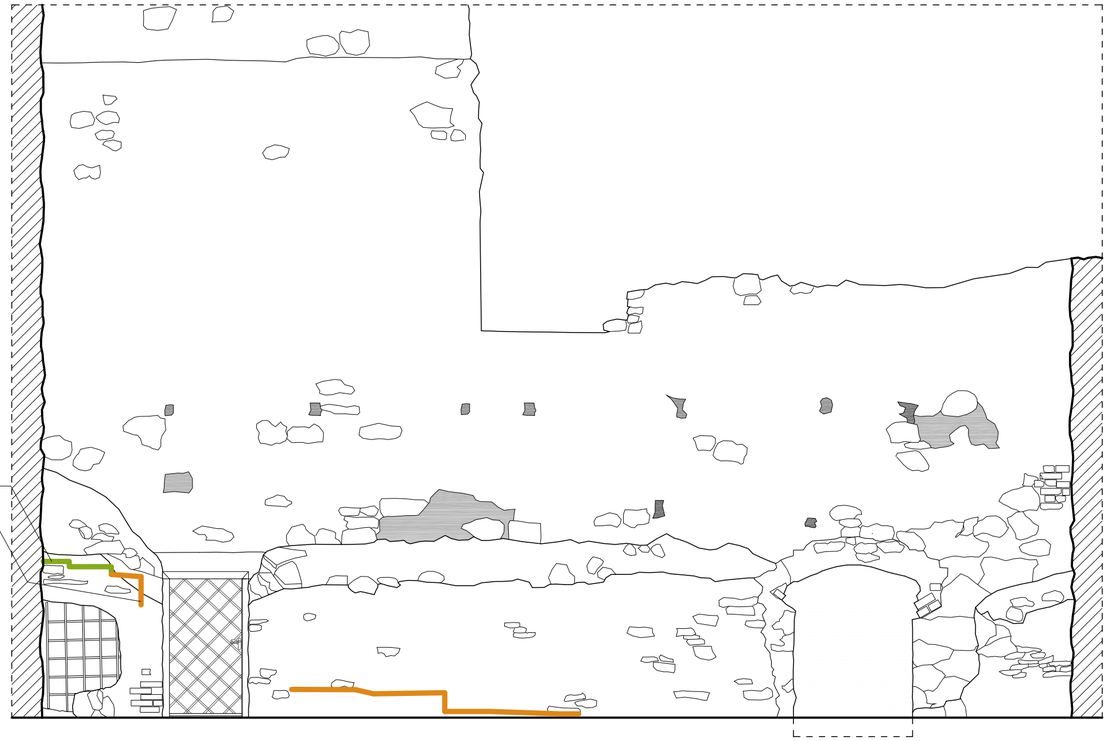
KONSERWACJA ZABYTKOWEJ ARCHITEKTURY

dr inż. arch. Bronisław Mzyk, 42-605 Tarnowskie Góry, ul. Zwycięstwa 35

ZAMAWIAJĄCY	„ZAMEK" Sp. z o.o., UL. KOŚCIUSZKI 66, 42-440 OGRODZIENIEC		
OBIEKT	ZAMEK W OGRODZIEŃCU (RUINA)		
TEMAT	BADANIA ARCHITEKTONICZNE DAWNEJ KUCHNI W TRAKCIE PÓŁNOCNYM ZAMKU	DATA	VI 2020
		SKALA	1:50
KIEROWNIK PRAC BADAWCZYCH	dr arch.Bronisław Mzyk nr upr. 145/66	PODPIS	
OPRACOWANIE	mgr Milena Mzyk - Makosz mgr inż. Dariusz Makosz mgr inż. arch. Robert Filipek		
ASYSTENT	mgr inż. arch. Maria Sułkowska		
TREŚĆ	RZUT	NR RYS.	1

WIDOK ŚCIANY PÓŁNOCNEJ

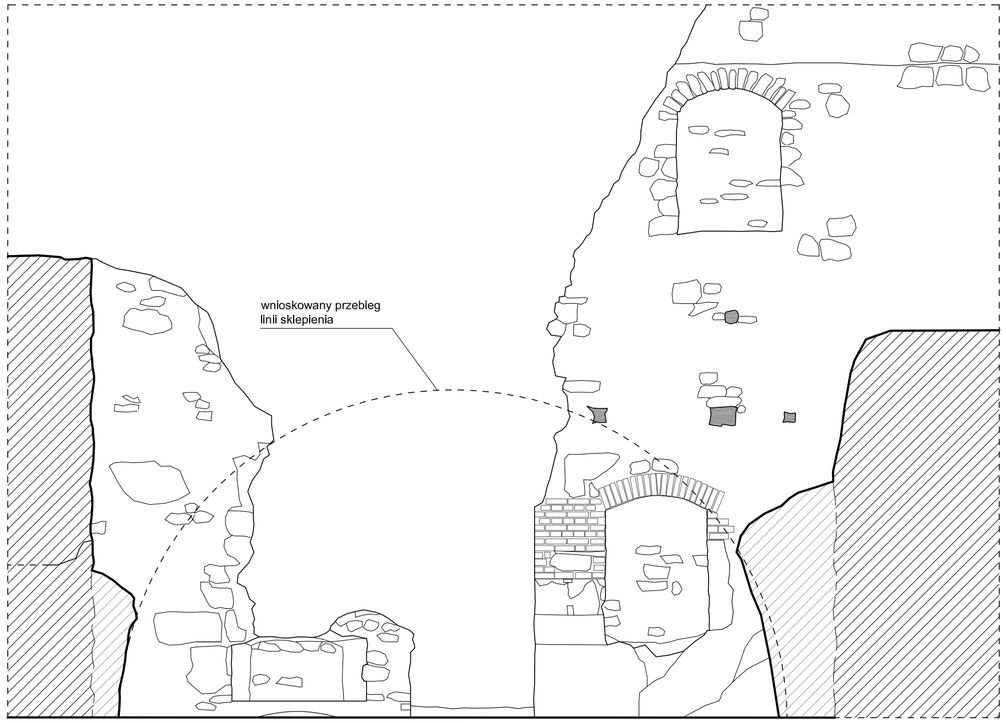

WIDOK ŚCIANY WSCHODNIEJ

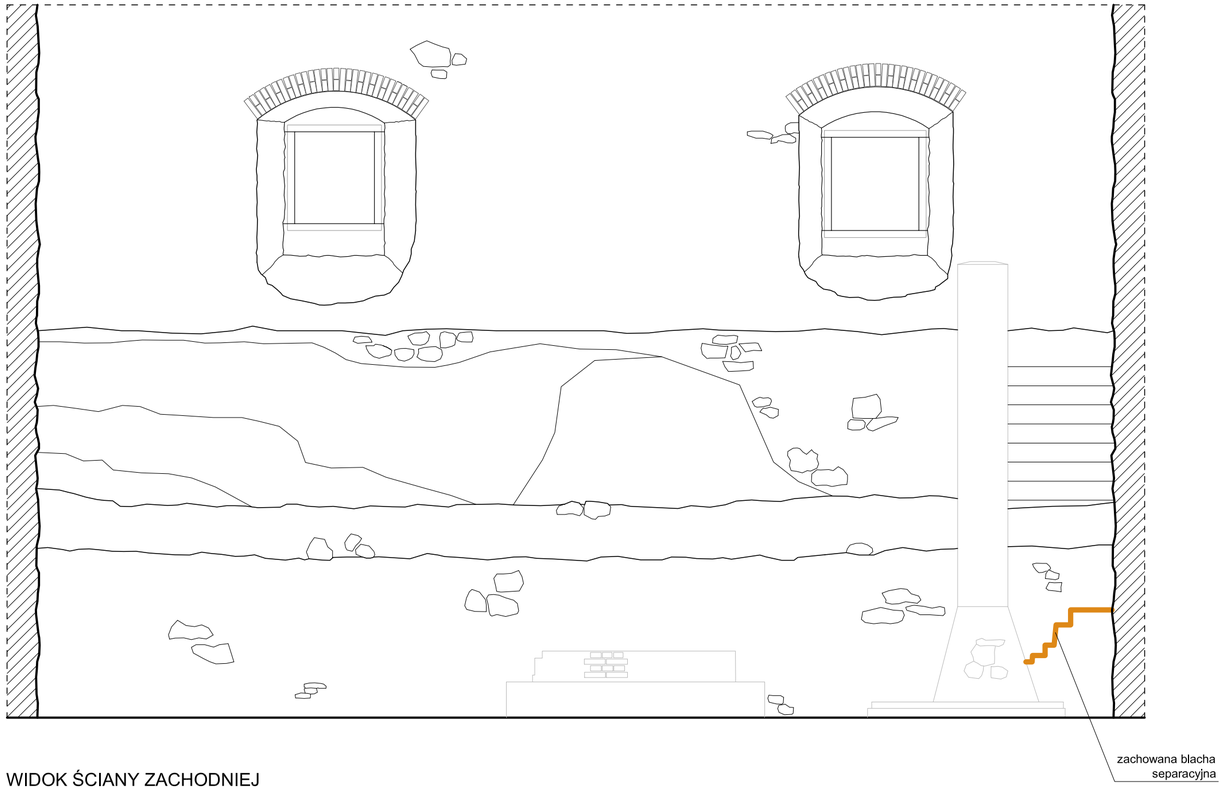
KONSERWACJA ZABYTKOWEJ ARCHITEKTURY

dr inż. arch. Bronisław Mzyk, 42-605 Tarnowskie Góry, ul. Zwycięstwa 35

ZAMAWIAJĄCY	„ZAMEK" Sp. z o.o., UL. KOŚCIUSZKI 66, 42-440 OGRODZIENIEC		
OBIEKT	ZAMEK W OGRODZIEŃCU (RUINA)		
TEMAT	BADANIA ARCHITEKTONICZNE DAWNEJ KUCHNI W TRAKCIE PÓŁNOCNYM ZAMKU	DATA	VI 2020
		SKALA	1:50
KIEROWNIK PRAC BADAWCZYCH	dr arch.Bronisław Mzyk nr upr. 145/66	PODPIS	
OPRACOWANIE	mgr Milena Mzyk - Makosz mgr inż. Dariusz Makosz mgr inż. arch. Robert Filipek		
ASYSTENT	mgr inż. arch. Maria Sułkowska		
TREŚĆ	WIDOK ŚCIANY PÓŁNOCNEJ I WSCHODNIEJ	NR RYS.	2

WIDOK ŚCIANY POŁUDNIOWEJ

WIDOK ŚCIANY ZACHODNIEJ

KONSERWACJA ZABYTKOWEJ ARCHITEKTURY

dr inż. arch. Bronisław Mzyk, 42-605 Tarnowskie Góry, ul. Zwycięstwa 35

ZAMAWIAJĄCY	„ZAMEK" Sp. z o.o., UL. KOŚCIUSZKI 66, 42-440 OGRODZIENIEC		
OBIEKT	ZAMEK W OGRODZIEŃCU (RUINA)		
TEMAT	BADANIA ARCHITEKTONICZNE DAWNEJ KUCHNI W TRAKCIE PÓŁNOCNYM ZAMKU	DATA	VI 2020
		SKALA	1:50
KIEROWNIK PRAC BADAWCZYCH	dr arch.Bronisław Mzyk nr upr. 145/66	PODPIS	
OPRACOWANIE	mgr Milena Mzyk - Makosz mgr inż. Dariusz Makosz mgr inż. arch. Robert Filipek		
ASYSTENT	mgr inż. arch. Maria Sułkowska		
TREŚĆ	WIDOK ŚCIANY POŁUDNIOWEJ I ZACHODNIEJ	NR RYS.	3

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach
ul. Francuska 12, 40-015 Katowice
tel. (32) 253 77 98, fax. (32) 256 48 58
bip.katowice.wkz.gov.pl

K-AR.5142.10.2026.MN
RPW/6312/2026

Katowice, dnia 31.03.2026 r.
eDoręczenia

POZWOLENIE

na prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Na podstawie art. 6 ust.1 pkt 1 lit. c-d, art. 7 pkt 1, art. 36 ust. 1 pkt 1 i ust. 3, art. 89 pkt 2, art. 91 ust. 4 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn. Dz. U. z 2024 roku, poz. 1292), § 12 ust. 1, ust 2 pkt 1, 3-5, § 13 ust. 1, ust. 2 pkt 1, 3-5 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 roku, poz. 81) oraz art. 104 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2025 roku, poz. 1691)

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków

po rozpatrzeniu wniosku Gminy Ogrodzieniec, z siedzibą przy Placu Wolności 25, 42-440 Ogrodzieniec, reprezentowanej przez Zastępcę Burmistrza – panią Martynę Dudę, z dnia 27 marca 2026 roku (data wpływu)

I. POZWALA

1. na prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy zabytku – Zamku Bonerów w Ogrodzieńcu z XIV w., przebudowanym w XV w., wpisanym do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 17 czerwca 1967 roku - nr rej. A/771/67

polegających na odtworzeniu sklepienia kolebkowego w pomieszczeniu dawnej „Kuchni Kurnej", adaptacji pomieszczeń „Kuchni Kurnej" i Studni na funkcje edukacyjne, muzealne i wystawiennicze wraz z konieczną infrastrukturą techniczną

według dokumentacji projektowej oraz programu konserwatorskiego pn. *„Odtworzenie sklepienia kolebkowego w pomieszczeniu dawnej „Kuchni Kurnej", aranżacja pomieszczeń kuchni kurnej, studni i karczmy, poziom 0 i 1, wraz z konieczną infrastrukturą techniczną na Zamku Ogrodzienieckim w Podzamczu*", z marca 2026 roku

sporządzonego przez: mgra inż. arch. Łukasza Prażucha, mgra inż. arch. Roberta Filipka, inż. Tomasza Bobera,

i innych dokumentów:
- *„Badania architektoniczne Zamku w Ogrodzieńcu w zakresie pomieszczenia dawnej kuchni w trakcie północnym*", z czerwca 2020 roku, kierownik prac badawczych - dr arch. Bronisław Mzyk;
- protokół z dnia 19 lutego 2020 roku, sygn. K-AR.5183.33.2020

2. przy spełnieniu następujących warunków i obowiązków:

a) kierowania pracami konserwatorskimi albo samodzielnego ich wykonywania przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa odpowiednio w art. 37a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
b) przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia prac, a w toku prac na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt. 2 lit. a):
- imienia, nazwiska i adresu osoby, o której mowa w pkt. 2 lit. a):,
- dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa odpowiednio w art. 37a ust. 1 i 2 ustawy,
- oświadczenia osoby, o której mowa w pkt. 2 lit a), o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania tymi pracami albo samodzielnego ich wykonywania;
c) kierowania robotami budowlanymi przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37c ustawy;
d) wykonywania nadzoru inwestorskiego przez osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 37c ustawy;
e) przekazania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed dniem rozpoczęcia robót budowlanych, a w toku robót budowlanych na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby, o której mowa w pkt. 2 lit. c) i d):
- imienia, nazwiska i adresu osoby, o której mowa w pkt. 2 lit. c) i d),
- dokumentów potwierdzających spełnianie przez tę osobę wymagań, o których mowa w art. 37c ustawy,
- oświadczenia osoby, o której mowa w pkt. 2 lit. c) i d), o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania robotami budowlanymi albo wykonywania nadzoru inwestorskiego;

3. oraz spełnieniu warunków dodatkowych:
a) zawiadomienia Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu robót budowlanych i prac konserwatorskich;
b) niezwłocznego zawiadomienia Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia robót budowlanych i prac konserwatorskich;
c) prowadzenia dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć, i przekazania jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków albo ministrowi w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac;
d) opracowania sposobu postępowania z zabytkiem po zakończeniu wskazanych w pozwoleniu prac przekazania tego opracowania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac;
e) dokonania odbioru końcowego wykonanych robót budowlanych z udziałem wojewódzkiego konserwatora zabytków lub jego przedstawiciela;

4. Pozwolenie jest ważne do dnia 30 marca 2029 roku

II. UMARZA

postępowanie w sprawie wydania pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy zabytku – Zamku Bonerów w Ogrodzieńcu z XIV w., przebudowanym w XV w., wpisanym do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 17 czerwca 1967 roku - nr rej. A/771/67 w zakresie rozbiórki komina dymnego wraz z żelbetową podstawą.

UZASADNIENIE:

Zamek Bonerów w Ogrodzieńcu, obecnie w ruinie, na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. c-d oraz art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami objęty

jest ścisłą ochroną konserwatorską wynikającą z wpisu do rejestru zabytków na mocy decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 17 czerwca 1967 roku (nr rej. A/771/67). Wobec powyższego, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 powyższej ustawy prowadzenie robót budowlanych oraz prac konserwatorskich przy przedmiotowym obiekcie wymaga uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Dnia 27 marca 2026 roku (data wpływu) Gmina Ogrodzieniec, z siedzibą przy Placu Wolności 25, reprezentowana przez Zastępcę Burmistrza – panią Martynę Dudę, wystąpiła do Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach z wnioskiem o wydanie pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy zabytku – Zamku Ogrodzienieckim w Podzamczu, polegających na odtworzeniu sklepienia kolebkowego w pomieszczeniu kuchni kurnej Zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu – adaptacji pomieszczeń kuchni kurnej i studni na funkcje edukacyjne i muzealne, jak również wykonanie niezbędnej infrastruktury technicznej.

Z uwagi, iż wniosek został złożony przez jedyną stronę postępowania tut. organ odstąpił od pisemnego zawiadomienia wnioskodawców o wszczęciu postępowania administracyjnego w przedmiotowej sprawie.

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków po analizie akt sprawy zważył, co następuje.

W protokole z dnia 19 lutego 2020 roku Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach wyraził akceptację w sprawie odtworzenia sklepienia nad pomieszczeniem „Kuchni kurnej" w sposób i z materiałów tradycyjnych. Ponadto zaakceptowano planowane zamknięcie otworów okiennych i drzwiowych do pomieszczenia kuchni i studni wraz z przedłużeniem tarasu trasy turystycznej nad kolebką przy zachowaniu istniejących podziałów. W ramach prac projektowych wykonano badania architektoniczne (pozwolenie Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach nr K/591/2020 z dnia 1 czerwca 2020 roku) pod kierownictwem dr arch. Bronisława Mzyka, których wyniki przedstawiono w dokumentacji pn. „*Badania architektoniczne Zamku w Ogrodzieńcu w zakresie pomieszczenia dawnej kuchni w trakcie północnym*", z czerwca 2020 roku.

Dnia 5 czerwca 2020 roku Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków pozwoleniem nr K/613/2020 pozwolił na realizację ww. inwestycji, zgodnie z założeniami spotkania w sprawie odtworzenia sklepienia kolebkowego „kuchni kurnej" zakończonego protokołem z dnia 19 lutego 2020 roku oraz projektem „*Odtworzenie sklepienia kolebkowego w pomieszczeniu dawnej „Kuchni Kurnej" Zamku Ogrodzienieckiego w Podzamczu. Adaptacja pomieszczeń „Kuchni Kurnej" i „Studni" na funkcje edukacyjne, muzealne i wystawiennicze wraz z konieczną infrastrukturą techniczną.*" z czerwca 2020 roku. Przedłożony projekt do wniosku z 27 marca 2026 r. jest tożsamy z projektem, na podstawie którego wydano pozwolenie nr K/613/2020.

Niezależnie od powyższego należy podkreślić, iż z uwagi na zakres planowanych prac, charakter obiektu oraz możliwość zaistnienia nowych okoliczność, które mogą wpłynąć na sposób realizacji założeń projektowych, wymagane będzie prowadzenie bieżących uzgodnień z organem konserwatorskim na etapie prowadzenia prac. Tym samym wobec konieczności nadzoru konserwatorskiego nad realizacją zamierzenia, Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków zgodnie z § 12 ust. 1 pkt 3-4, ust. 2 pkt 1, 3-5 oraz § 13 ust. 1 pkt 3-4, ust. 2 pkt 1, 3-5 cytowanego w sentencji rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nałożył na wnioskodawcę dodatkowe warunki konserwatorskie.

W pkt. II tut. Organ umorzył postępowanie w sprawie wydania pozwolenia na prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy zabytku – Zamku Bonerów w Ogrodzieńcu z XIV w., przebudowanym w XV w., wpisanym do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 17 czerwca 1967 roku – nr rej. A/771/67 w zakresie rozbiórki komina dymnego wraz z żelbetową podstawą. Rozbiórka komina dymnego została wykonana na podstawie pozwolenia K-AR.5142.5.2025.MN z dnia 29.01.2026 r. Mając to na uwadze tut. Organ umorzył wniosek w tym zakresie ze względu na brak przedmiotu postępowania.

Mając powyższe na uwadze należało orzec jak w sentencji niniejszego pozwolenia.

POUCZENIE:

1. Od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie. Odwołanie od decyzji wnosi się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie za pośrednictwem Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, w terminie 14 dni od dnia otrzymania niniejszej decyzji.
2. W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach. Z dniem doręczenia Śląskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w Katowicach oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna. Oświadczenie to nie może być cofnięte.
3. Przed upływem terminu do wniesienia odwołania decyzja nie ulega wykonaniu.
4. Wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie decyzji, chyba że decyzji został nadany rygor natychmiastowej wykonalności lub podlega ona natychmiastowemu wykonaniu z mocy ustawy.
5. Decyzja podlega wykonaniu przed upływem terminu do wniesienia odwołania także gdy jest zgodna z żądaniem wszystkich stron lub jeżeli wszystkie strony zrzekły się prawa do wniesienia odwołania.
6. Organ odwoławczy może przeprowadzić na żądanie strony lub z urzędu dodatkowe postępowanie w celu uzupełnienia dowodów i materiałów w sprawie albo zlecić przeprowadzenie tego postępowania organowi, który wydał decyzję.
7. Jeżeli decyzja została wydana z naruszeniem przepisów postępowania, a konieczny do wyjaśnienia zakres sprawy ma istotny wpływ na jej rozstrzygnięcie, na zgodny wniosek wszystkich stron zawarty w odwołaniu, organ odwoławczy przeprowadza postępowanie wyjaśniające w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli przyczyni się to do przyspieszenia postępowania, organ odwoławczy może zlecić przeprowadzenie określonych czynności postępowania wyjaśniającego organowi, który wydał decyzję.
8. Organ odwoławczy przeprowadza postępowanie wyjaśniające również wtedy, gdy jedna ze stron zawarła w odwołaniu wniosek o przeprowadzenie przez organ odwoławczy postępowania wyjaśniającego w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia sprawy, a pozostałe strony wyraziły na to zgodę w terminie czternastu dni od dnia doręczenia im zawiadomienia o wniesieniu odwołania, zawierającego wniosek o przeprowadzenie przez organ odwoławczy postępowania wyjaśniającego w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia sprawy.
9. Organ odwoławczy nie przeprowadza postępowania wyjaśniającego, o którym mowa powyżej, jeżeli przeprowadzenie przez organ odwoławczy postępowania wyjaśniającego w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia sprawy byłoby nadmiernie utrudnione.
10. Wojewódzki konserwator zabytków może wznowić postępowanie w sprawie wydania niniejszego pozwolenia, a następnie zmienić je lub cofnąć, w drodze decyzji, jeżeli w trakcie wykonywania badań, prac, robót lub innych działań określonych w pozwoleniu wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku.
11. W razie stwierdzenia, że prace prowadzone są bez pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu, wojewódzki konserwator zabytków wyda decyzję wstrzymującą prace, badania, roboty lub inne działania przy zabytku, a następnie wyda decyzję nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, z określeniem terminu wykonania tych czynności, albo nakładającą obowiązek uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie wstrzymanych badań, prac, robót lub innych działań przy zabytku, przy czym wniosek o wydanie tego pozwolenia składa się w terminie nie dłuższym niż 7 dni od dnia doręczenia decyzji, albo nakładającą obowiązek podjęcia określonych czynności w celu doprowadzenia wykonywanych badań, prac, robót lub innych działań przy zabytku do zgodności z zakresem i warunkami określonymi w pozwoleniu, wskazując termin wykonania tych czynności.
12. W razie stwierdzenia, że prace zostały wykonane bez pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu, wojewódzki konserwator zabytków wyda decyzję nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, określając termin wykonania tych czynności, albo zobowiązującą do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazany sposób i w określonym terminie.

13. Kto podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1-5, niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 500 000 zł.
14. Uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podjęcie określonych w nim działań nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę lub dokonania zgłoszenia zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane oraz innych decyzji, opinii i uzgodnień wymaganych przepisami szczególnymi.

Zwolniono z opłaty skarbowej na podstawie art.7 pkt 2 ustawy z dnia 16 listopada 2006 roku o opłacie skarbowej (tekst jedn. Dz. U. z 2025 roku, poz. 1154).

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach

Anna Ostrowska
(podpisano elektronicznie)

Załączniki:
1. Egzemplarz dokumentacji projektowej (Odbiór osobisty).

Otrzymują:
1. Gmina Ogrodzieniec, Plac Wolności 25, 42-440 Ogrodzieniec

Do wiadomości:
1. aa x 2 (sekretariat, MN)

dn. 31.03.2026 r.

NAZWA ZADANIA:

PROJEKT BUDOWLANY WRAZ Z PROGRAMEM POSTĘPOWANIA KONSERWATORSKIEGO.

ODTWORZENIE SKLEPIENIA KOLEBKOWEGO W POMIESZCZENIU DAWNEJ KUCHNI KURNEJ, ARANŻACJA POMIESZCZEŃ KUCHNI KURNEJ, STUDNI, I KARCZMY, POZIOM 0 i 1, WRAZ Z KONIECZNĄ INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ NA ZAMKU OGRODZIENIECKIM W PODZAMCZU.

OBIEKT: ZAMEK OGRODZIENIECKI w PODZAMCZU
Obiekt zabezpieczony w postaci trwałej ruiny

KATEGORIA OBIEKTU: Kategoria obiektu VIII

STADIUM: Projekt zagospodarowania terenu (PZT)
Projekt architektoniczno-budowlany (PAB)
Załączniki do projektu budowlanego (ZL)

ZAWARTOŚĆ DOKUMENTACJI:
1. Część opisowa projektu.
2. Część rysunkowa projektu.

INWESTOR: Gmina Ogrodzieniec
Plac Wolności 25
42-440 Ogrodzieniec

DOKUMENT STANOWIĄCY PODSTAWĘ OCENY WPŁYWU NA ZABYTEK PLANOWANYCH PRAC/ROBÓT OBJĘTYCH POZWOLENIEM ŚWKZ
Nr ŚK-Ap.5142.10.2026.MN
Z dnia 30.08.2026 r.

ADRES INWESTYCJI: Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu
ul. Zamkowa, 42-440 Podzamcze
Dz. nr ew. 1627/6, 1627/7 k.m. 8
Jedn. ewid. 241606_5 Ogrodzieniec
Obr. 0006 Podzamcze

JEDNOSTKA PROJEKTOWA:

fb_architektura

FB Architektura Pracownia Projektowa Robert Filipek
42-400 Zawiercie, ul. Smuga 20, tel. 502 605 940.

ZESPÓŁ PROJEKTOWY :

Projektant
mgr inż. arch. Łukasz Prażuch
nr upr. 1/SLOKK/2012

Sprawdzający
mgr inż. arch. Maciej Krasodomski
nr upr. MPOIA/024/2009

Konstrukcja
inż. Tomasz Bober
nr upr. SLK/3234/POOK/10

Opracowanie
mgr inż. arch. Robert Filipek

mgr inż. architekt
ŁUKASZ PRAŻUCH
UPRAWNIENIA BUDOWLANE
bez ograniczeń do projektowania
w specjalności architektonicznej
nr uprawnień 1/SLOKK/2012

mgr inż. arch.
MACIEJ KRASODOMSKI
Uprawnienia do projektowania bez ograniczeń
w specjalności architektonicznej
MPOIA/024/2009

inż. Tomasz Bober
Uprawniony do projektowania i kierowania robotami budowlanymi bez ograniczeń
w spec. konstrukcyjno-budowlanej
Nr upr. SLK/3234/POOK/10, SLK/1207/OWOK/06

Marzec 2026 r.

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach
ul. Francuska 12, 40-015 Katowice
tel. (32) 253 77 98, fax. (32) 256 48 58
bip.katowice.wkz.gov.pl

URZĄD MIASTA i GMINY OGRODZIENIEC
wpł. dn. 09. 09. 2026
L.dz. 11542026
Podpis

K-AR.5142.35.2026.MN
RPW/179152026

Katowice, 07.09.2026 r.
eDoręczenia

D E C Y Z J A

Na podstawie art. 155 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity Dz. U. z 2025 r. poz. 1691) oraz art. 89 pkt 2, art. 91.4 pkt 4 i 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn. zm.)

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków

po rozpatrzeniu wniosku Gminy Ogrodzieniec, z siedzibą przy Placu Wolności 25, 42-440 Ogrodzieniec, reprezentowanej przez Zastępcę Burmistrza - panią Martynę Dudę, dysponenta zabytku – ruin Zamku Bonerów w Podzamczu, z dnia 20 sierpnia 2026 roku (data wpływu),

ZMIENIA

pozwolenie nr K-AR.5142.10.2026.MN z dnia 31 marca 2026 roku,

na prowadzenie robót budowlanych przy zabytku – Zamku Bonerów w Ogrodzieńcu z XIV w., przebudowanego w XV w., wpisanego do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 17 czerwca 1967 roku - nr rej. A/771/67.

w ten sposób, że do słów:

„Odtworzenie sklepienia kolebkowego w pomieszczeniu dawnej „Kuchni Kurnej", aranżacja pomieszczeń kuchni kurnej, studni i karczmy, poziom 0 i 1, wraz z konieczną infrastrukturą techniczną na Zamku Ogrodzienieckim w Podzamczu", z marca 2026 roku

sporządzonego przez: mgra inż. arch. Łukasza Prażucha, mgra inż. arch. Roberta Filipka, inż. Tomasza Bobera,

dopisuje się:

„oraz aneksu pn. „*Odtworzenie sklepienia kolebkowego w pomieszczeniu dawnej „Kuchni Kurnej", aranżacja pomieszczeń kuchni kurnej, studni i karczmy, poziom 0 i 1, wraz z konieczną infrastrukturą techniczną na Zamku Ogrodzienieckim w Podzamczu*", Aneks z sierpnia 2026 roku

sporządzonego przez: mgr inż. arch. Łukasz Prażuch, mgr inż. arch. Maciej Krasodomski, mgr inż. arch. Robert Filipek

oraz w pkt. 3 na stronie 2 dopisuje się:

f) uzgodnienia ostatecznego wyglądu zabudowy meblowej (aranżacji stałej oraz ruchomej) w pomieszczeniach „Karczmy Rycerskiej" i „Kuchni Kurnej" – należy przedłożyć wizualizacje do zaakceptowania;

g) uzgodnienia ostatecznego wyglądu akcesoriów i urządzeń gastronomicznych w pomieszczeniach „Karczmy Rycerskiej" – należy przedłożyć wizualizacje do zaakceptowania;

h) wykonania toalet w stylistyce nawiązującej do toalety wykonanej w „Karczmie Rycerskiej"

i) uzgodnienia ostatecznej aranżacji „Sklepików Hajduckich" przeznaczonych na cele magazynowe

UZASADNENIE

Dnia 20 sierpnia 2026 roku (data wpływu) Gmina Ogrodzieniec, z siedzibą przy Placu Wolności 25, 42-440 Ogrodzieniec, reprezentowana przez Zastępcę Burmistrza - panią Martynę Dudę, dysponenta zabytku – ruin Zamku Bonerów w Ogrodzieńcu, wystąpił o zmianę pozwolenia Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach pozwolenia nr K-AR.5142.10.2026.MN z dnia 31 marca 2026 roku w zakresie rozszerzenia o prace dodatkowe uwzględnione w aneksie z sierpnia 2026 roku sporządzonego przez: mgr inż. arch. Łukasz Prażuch, mgr inż. arch. Maciej Krasodomski, mgr inż. arch. Robert Filipek.

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach po analizie akt sprawy zważył, co następuje.

Pozwoleniem nr nr K-AR.5142.10.2026.MN z dnia 31 marca 2026 roku r Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach zezwolił Gminie Ogrodzieniec na relizację projektu pn. *„Odtworzenie sklepienia kolebkowego w pomieszczeniu dawnej „Kuchni Kurnej", aranżacja pomieszczeń kuchni kurnej, studni i karczmy, poziom 0 i 1, wraz z konieczną infrastrukturą techniczną na Zamku Ogrodzienieckim w Podzamczu*", z marca 2026 roku.

Zgodnie z art. 155 kpa „decyzja ostateczna, na mocy której strona nabyła prawo, może być w każdym czasie za zgodą strony uchylona lub zmieniona przez organ administracji publicznej, który ją wydał, jeżeli przepisy szczególne nie sprzeciwiają się uchyleniu lub zmianie takiej decyzji i przemawia za tym interes społeczny lub słuszny interes strony".

Wnioskowana zmiana ma na celu uszczegółowienie wybranych zagadnień z ww. projektu, jednakże w celu zapewnienia właściwej kontroli konserwatorskiej, Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach nałożył dodatkowe warunki f)-i).

Wobec powyższego, orzeczono jak w sentencji.

POUCZENIE:

1. Decyzja wydana w pierwszej instancji, od której uzasadnienia organ odstąpił z powodu uwzględnienia w całości żądania strony, jest ostateczna.
2. Wojewódzki konserwator zabytków może wznowić postępowanie w sprawie wydania niniejszego pozwolenia, a następnie zmienić je lub cofnąć, w drodze decyzji, jeżeli w trakcie wykonywania badań, prac, robót lub innych działań określonych w pozwoleniu wystąpiły nowe fakty i okoliczności, mogące doprowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia zabytku.
3. W razie stwierdzenia, że działania przy zabytku prowadzone są bez pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu, wojewódzki konserwator zabytków wyda decyzję wstrzymujące prace, badania, roboty lub inne działania przy zabytku, a następnie wyda decyzję nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, z określeniem terminu wykonania tych czynności, albo nakładającą obowiązek uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie wstrzymanych badań, prac, robót lub innych działań przy zabytku, przy czym wniosek o wydanie tego pozwolenia składa się w terminie nie dłuższym niż 7 dni od dnia doręczenia decyzji, albo nakładającą obowiązek podjęcia określonych czynności w celu doprowadzenia wykonywanych badań, prac, robót lub innych działań przy zabytku do zgodności z zakresem i warunkami określonymi w pozwoleniu, wskazując termin wykonania tych czynności.
4. W razie stwierdzenia, że działania przy zabytku zostały wykonane bez pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu, wojewódzki konserwator zabytków wyda decyzję nakazującą przywrócenie zabytku do poprzedniego stanu lub uporządkowanie terenu, określając termin wykonania tych czynności, albo zobowiązującą do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazany sposób i w określonym terminie.
5. Zgodnie z treścią ar. 37c, 37g i 37h ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

a) robotami budowlanymi kieruje albo nadzór inwestorski wykonuje, przy zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, osoba, która posiada uprawnienia budowlane określone przepisami Prawa Budowlanego oraz która przez co najmniej 18 miesięcy brała udział w robotach budowlanych, prowadzonych przy zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru lub inwentarza muzeum, będącego instytucją kultury,
b) Udział w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich lub badaniach konserwatorskich, prowadzonych przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa, albo w pracach konserwatorskich, pracach restauratorskich, badaniach konserwatorskich, robotach budowlanych lub badaniach architektonicznych, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do rejestru, inwentarza muzeum będącego instytucją kultury lub innych zabytkach zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2, oraz badaniach archeologicznych lub zatrudnienie przy tych pracach lub badaniach w muzeum będącym instytucją kultury potwierdzają świadectwa, w tym dotyczące odbytych praktyk zawodowych, oraz inne dokumenty zaświadczające udział w tych pracach, badaniach lub robotach lub zatrudnienie przy tych pracach wydane przez kierownika jednostki organizacyjnej, na rzecz której te prace, badania lub roboty były wykonywane, albo przez osobę, pod której nadzorem były wykonywane, w tym zakresy obowiązków na stanowiskach pracy w muzeum będącym instytucją kultury lub zaświadczenia wydane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków.
c) Wykształcenie i tytuły zawodowe, o których mowa w art. 37a, art. 37b, art. 37d i art. 37e uoz, mogą być uzyskane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli są one uznawane za równorzędne z wykształceniem i tytułami zawodowymi uzyskanymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie odrębnych przepisów.
d) Doświadczenie zawodowe, o którym mowa w art. 37a, art. 37b i art. 37d uoz, może być nabyte poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o ile dotyczy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań architektonicznych, prowadzonych przy zabytkach wpisanych do inwentarza muzeum lub zaliczanych do jednej z kategorii, o których mowa w art. 14a ust. 2.
6. Uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podjęcie określonych w nim działań nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę lub dokonania zgłoszenia zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku – Prawo budowlane oraz innych decyzji, opinii i uzgodnień wymaganych przepisami szczególnymi.

Zwolniony z opłaty skarbowej zgodnie z ustawą z dnia 16 listopada 2006 roku o opłacie skarbowej (tekst jedn. Dz. U. z 2025 roku, poz. 1154)

Z up. Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
w Katowicach
st. insp. Grażyna Glanc-Zagaja
(podpisano elektronicznie)

Otrzymują (+egzemplarz dokumentacji – wysyłka zpo):
1. Gmina Ogrodzieniec, pl. Wolności 25, 42-440 Ogrodzieniec

Do wiadomości:
1. aa sekretariat,

MN, 04.09.2026 r.

Potwierdzam zgodność wydruku z dokumentem wydanym w postaci elektronicznej:

Identyfikator dokumentu	498122.1346127.1095348
Nazwa dokumentu	Zamek Ogrodzieniec kuchnia kurna_karczma - aneks.pdf
Tytuł dokumentu	Zamek Ogrodzieniec kuchnia kurna_karczma - aneks
Sygnatura dokumentu	K-AR.5142.35.2026
Data dokumentu	2026-09-07 07:37:49
Skrót dokumentu	FB8CD60CC284485248B118D80C49E25EA9761A4F
Wersja dokumentu	1.3
Data podpisu	2026-09-07
Sygnatariusz	Grażyna Glanc-Zagaja
Stanowisko	Stanowisko do spraw inspekcji zabytków archeologicznych
Rodzaj certyfikatu	Certyfikat kwalifikowany podpisu elektronicznego
	EZD 3.132.66.66.
Data wydruku:	2026-09-07 07:44:21
Autor wydruku:	Glanc-Zagaja Grażyna

NAZWA ZADANIA:

ANEKS NR 1.

PROJEKT BUDOWLANY WRAZ Z PROGRAMEM POSTĘPOWANIA KONSERWATORSKIEGO.

ODTWORZENIE SKLEPIENIA KOLEBKOWEGO W POMIESZCZENIU DAWNEJ KUCHNI KURNEJ, ARANŻACJA POMIESZCZEŃ KUCHNI KURNEJ, STUDNI, I KARCZMY, POZIOM 0 i 1, WRAZ Z KONIECZNĄ INFRASTRUKTURĄ TECHNICZNĄ NA ZAMKU OGRODZIENIECKIM W PODZAMCZU.

OBIEKT:	**ZAMEK OGRODZIENIECKI w PODZAMCZU** **Obiekt zabezpieczony w postaci trwałej ruiny**
KATEGORIA OBIEKTU:	**Kategoria obiektu VIII**
STADIUM:	**Projekt zagospodarowania terenu (PZT)** **Projekt architektoniczno-budowlany (PAB)** **Załączniki do projektu budowlanego (ZL)**
ZAWARTOŚĆ DOKUMENTACJI:	**1. Część opisowa projektu.** **2. Część rysunkowa projektu.**
INWESTOR:	**Gmina Ogrodzieniec** **Plac Wolności 25** **42-440 Ogrodzieniec**
ADRES INWESTYCJI:	**Zamek Ogrodzieniecki w Podzamczu** **ul. Zamkowa, 42-440 Podzamcze** **Dz. nr ew. 1627/6, 1627/7 k.m. 8** **Jedn. ewid. 241606_5 Ogrodzieniec** **Obr. 0006 Podzamcze**

DOKUMENT STANOWIĄCY PODSTAWĘ OCENY [illegible] NA ZABYTEK PLANOWANYCH PRAC/ROBÓT OBJĘTYCH POZWOLENIEM ŚWKZ Nr K-AR.5142.35.2026.MN Z dnia 07.09.2026 r.

JEDNOSTKA PROJEKTOWA:

fb_architektura

FB Architektura Pracownia Projektowa Robert Filipek
42-400 Zawiercie, ul. Smuga 20, tel. 502 605 940.

ZESPÓŁ PROJEKTOWY :

Projektant
mgr inż. arch. Łukasz Prażuch
nr upr. 1/SLOKK/2012

Sprawdzający
mgr inż. arch. Maciej Krasodomski
nr upr. MPOIA/024/2009

Konstrukcja
inż. Tomasz Bober
nr upr. SLK/3234/POOK/10

Opracowanie
mgr inż. arch. Robert Filipek

mgr inż. architekt
ŁUKASZ PRAŻUCH
UPRAWNIENIA BUDOWLANE
bez ograniczeń do projektowania
w specjalności architektonicznej
nr uprawnień 1/SLOKK/2012

mgr inż. arch.
MACIEJ KRASODOMSKI
Uprawnienia do projektowania bez ograniczeń
w specjalności architektonicznej
MPOIA/024/2009

inż. Tomasz Bober
Uprawniony do projektowania i kierowania robotami budowlanymi bez ograniczeń w spec. konstrukcyjno-budowlanej
Nr upr. SLK/3234/POOK/10, SLK/1207/OWOK/06

Sierpień 2026 r.